REVISTA TEOLOGICĂ

ORGAN PENTRU ŞTIINŢA ŞI VIEAŢA BISERICEASCĂ.

— APARE DE DOUĂ ORI PE LUNĂ. —

Anul X. 1 Aprilie — 15 Aprilie 1916. **Nr. 7—8.**

REDACTOR: **Dr. NICOLAE BĂLAN.**

CUPRINSUL:

REDACŢIA şi ADMINISTRAŢIA: **SIBIIU, strada REISENFELS Nr. 11.**

SIBIIU. — 1916.

TIPARUL TIPOGRAFIEI ARHIDIECEZANE.

Anul X. 1 Aprilie — 15 Aprilie 1916. Nr. 7—8.

REVISTA TEOLOGICĂ

organ pentru ştiinţa şi vieaţa bisericească.

Abonamentul: Pe un an 10 coroane; pe o jumătate de an 5 coroane
Pentru România 12 Lei. — Un număr 50 fil.

Recrutarea clerului nostru înalt.

— Reflexii de actualitate. —

La câteva zile după înmormântarea mitropolitului nostru Ioan Meţianu a apărut în ziarul «*Românul*» din Arad un articol întitulat «*La un bătrân Şagunian*», în care, cu multă plasticitate, se făceà apoteoza «Şagunismului» în biserica noastră. In forma unor amintiri întâmplătoare se zugrăveà atmosfera de idealism înălţător şi sănătos, creată de Şaguna şi menţinută, câtva timp, de pleiada bărbaţilor distinşi, pe cari marele ierarh i-a format şi i-a aşezat la cârma bisericei restaurate de dânsul.

Trecutul se preamăreşte de obiceiu când prezentul e sterp. Evocându-ne în amintire vremurile de aur ale generaţiei Şaguniane, autorul articolului pare că lasă să se desprindă dintre şire *regretul*, că pleiada acestor figuri de idealişti luminaţi a dispărut din sânul bisericei, precum şi *dorul*, ca atmosfera spirituală inaugurată de dânşii să reînvieze.

Impărtăşim din inimă aceste sentimente.

*
* *

Paginile istoriei noastre bisericeşti, întunecate de lupte şi suferinţe, au un singur punct de lumină şi de

mângăiere: e *strălucirea argintie a cârjii vlădicești*, care se desemnează dealungul veacurilor apuse.

Prin atribuțiile religioase și istorice ale toiagului arhieresc, prin rostul special, ce i-l împrumută organizația și situația de drept public a bisericei noastre ortodoxe, mitropolitul și episcopul a fost și este, pentru noi, nu numai personificarea vieții religioase a neamului — ceeace trebue să fie într'o interpretare cât mai superioară a apostolatului creștin, dar în acelaș timp el este și reprezentantul firesc al drepturilor și aspirațiunilor culturale și politice ale poporului său credincios. Este cert, prin urmare, că numai o personalitate puternică, o individualitate bine reliefată, un bărbat împodobit cu cele mai distinse aptitudini morale și intelectuale va fi în stare să-și interpreteze în chip integral multele îndatoriri și marea răspundere, care se leagă de această înaltă demnitate. Cu alte cuvinte, cine se așează pe scaunul de mitropolit, ilustrat de marele Șaguna, trebue să aibă cât mai multe din calitățile «șaguniane», cari să-l facă vrednic de cinstea aceasta. Aceasta e concluzia firească, la care ne îndrumă reamintirea generației, care a stat la cârma bisericei în cele dintâi decenii ale vieții noastre constituționale bisericești.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Prin fatalitate, scaunul acesta ni-a rămas văduvit tocmai acum, în cele mai zguduitoare clipe ale istoriei universale, în cele mai nebuloase constelațiuni politice pentru neamul nostru.

In chip preafiresc se naște deci întrebarea: *unde-i omul*, căruia în vremile acestea de urgie și de îngrijorare, să-i putem oferi coroana de principe al bisericei ortodoxe-naționale și să-i dăm în mână, *cu deplină încredere*, cârja lui Șaguna?

Intrebarea aceasta, — care poate să apară inoportună sau chiar tendețioasă, — și-au pus-o de sigur mulți

dintre credincioşii bisericei noastre. Unii, firile optimiste şi visătoare, îşi vor fi găsit probabil şi mult doritul răspuns.

Nouă, — în loc de răspuns mângăitor, — întrebarea aceasta ne-a trezit o seamă de reflexii, câteva gânduri fugare asupra unei probleme din domeniul vieţii noastre bisericeşti, care — pe lângă interesul ce comportă — prezintă şi o nuanţă de actualitate. E vorba de felul, cum s'a făcut şi se face la noi recrutarea şi educaţia clerului înalt.

*
* *

Despre Şaguna se ştie — şi toţi biografii lui ţin să releveze — că marele mitropolit şi-a ştiut alege şi creşte pe sfetnicii din jurul său, creându-şi astfel aşa numitul stat major al bisericei. Faptul este pe cât de adevărat, pe atât de firesc. Un Şaguna nu se puteà să piardă din vedere o problemă atât de importantă pentru viitorul şi progresul bisericei, cum este alegerea şi formarea clerului superior. El nu puteà să uite, că istoria o fac oamenii mari şi că biserica se menţine şi se desvoltă în raport direct cu valoarea personală a căpeteniilor ei. Işi îndreaptă deci privirile scrutătoare spre toate marginile mitropoliei sale, strânge, pe unde-i află, tineri de talent sau bărbaţi cu calităţi remarcabile, îi trimite la studii şi pe urmă îi adună împrejurul său, pentru a brăzdà cu ei ogorul înţelenit al bisericei străbune. In chipul acesta ies la suprafaţă o seamă de bărbaţi harnici şi luminaţi, a căror valoare şi autoritate erà necontestată de clerul inferior. Intre aceştia erau unii, meniţi să formeze sucrescenţa pentru scaunele episcopeşti.

Dar Şaguna a dispărut din fruntea bisericei — durere prea de vreme! — şi următorii săi în scaun n'au ţinut să continue în acelaş stil tradiţia moştenită dela dânsul.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Chestiunea alegerii sfetnicilor și a formării clerului superior a început a fi neglijată și lăsată mai mult *în voia întâmplării.*

Să privim lucrurile mai deaproape.

La toate corporațiunile juridice și corporațiunile de drept public, cei cari aspiră la demnitățile conducătoare *se aleg de cu vreme și se pregătesc anume*, în vederea acestui scop. Așa se procedează de pildă în vieața politică a statelor, la diplomație, așa e la armată școala de răsboi ș. a. Aceiași procedură se observă însă și în bisericile popoarelor mai culte, din apusul Europei. Biserica romano-catolică mai ales a căutat, din vremile cele mai vechi, să așeze în scaunele episcopești și în alte demnități ierarhice înalte numai *clerici distinși*, sau prin *cultura lor teologică* sau prin *originea lor aristocratică*, pe urma căreia aveau legături în cercurile diplomatice și chiar cu anturagiile curților domnitoare. Puterea, odinioară formidabilă, bogățiile enorme ale bisericei papiste, relațiunile ei privilegiate cu puterea statelor și progresele colosale, cari le-a realizat pe toate terenele, sunt tot atâtea probe, cari credem că ne dispensează de a stărui mai deaproape asupra avantagiilor, ce rezultă pentru biserică din acest procedeu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Este incontestabil, că prestigiul și autoritatea bisericei atârnă în linia primă dela *greutatea specifică* și dela *vrednicia personală* a căpeteniilor ei. Nu vom reclamà în fruntea bisericei pe descendenții familiilor noastre nobilitare, câtă vreme o aristocrație de sânge nouă ne lipsește. Avem însă putința și mai ales avem datoria să suplinim lipsa aceasta prin o *aristocrație intelectuală*, prin o elită spirituală a clerului superior.

Dacă în trecutul mai depărtat — și chiar în cel mai recent — am avut vlădici așa cum ni i-a dat Dumnezeu,

aceasta trebuie s'o atribuim vitregităţii condiţiunilor de cultură ale poporului nostru. Şi dacă nu toţi au fost stăpâni pe o cultură mai largă, în schimb mulţi dintre dânşii au fost înzestraţi de Dumnezeu cu un netăgăduit duh de păstorire şi cu superioare aptitudini de a cârmuì naia bisericei prin viforul tuturor ispitelor.

Dela restaurarea mitropoliei noastre a trecut însă o jumătate de veac şi mai bine. In răstimpul acesta, având drumul spre cultură deschis, poporul nostru de iobagi a realizat progrese deadreptul uimitoare pe toate terenele vieţii publice. La sate a străbătut lumina şi învăţătura din carte. La oraşe s'au întemeiat şcoale superioare şi aşezăminte de cultură, cu ajutorul cărora s'a format o clasă de intelectuali, care, după număr şi pregătire, rivalizează cu a oricărui popor din ţară. Vlădicii noştri de azi nu mai sunt deci venerabilii arhipăstori ai unei preoţimi inculte şi ai unui popor de ciobani, străini de elementele civilizaţiei. Vremile patriarhale, când rostul vlădicilor culminà în vizitaţii canonice, în hirotoniri de preoţi şi sfinţiri de biserici la sate, au trecut de mult. Astăzi ei sunt principii unei biserici autonome în stat, sunt prelaţii, cari au scaun alături de magnaţii ţării, sunt preoţii mari ai unui popor cu o pronunţată vieaţă religioasă, culturală, socială şi politică. Atribuţiile chemării lor s'au sporit considerabil, sfera datorinţelor lor faţă de problemele superioare ale bisericei şi neamului s'a lărgit. Iar pentru ca să corăspundă complet rolului important, ce le revine, la *făurirea istoriei noastre bisericeşti şi naţionale*, se cere, în chip firesc, ca sub raportul calităţilor şi al culturii episcopii noştri şi toţi demnitarii mai înalţi din cler *să steà la nivelul vremii* şi a *trebuinţelor actuale ale vieţii noastre religioase-morale şi culturale-naţionale.*

*

In temeiul canoanelor şi încă mai mult a practicei bisericeşti clerul înalt la noi se recrutează din sânul tagmei călugăreşti. Monahismul, la noi, ortodocşii de dincoace de Carpaţi, în realitate nu înseamnă o izolare completă de lume şi — de ce n'am spune-o? — de ispitele ei, nici o abzicere de toate bunurile pământeşti pentru a petrece o vieaţă retrasă, contemplativă, trăită numai după placul lui Dumnezeu. In paranteză fie zis, lipsa unei educaţiuni mai severe şi chiar o neiertată concesiune faţă de spiritul lumesc, de care nu pot fi desvinovăţiţi unii călugări ai noştri, se resimt în defavorul bisericei. Cei câţiva monahi simplii, adăpostiţi în singura noastră mănăstire, se ştie, că fac mai mult pe gospodarii unei moşii. La noi intră în călugărie, cum s'ar zice, numai aceia, cari în urma funcţiunii ce ocupă în jurul episcopilor, se pregătesc, sau cel puţin aspiră, la treptele ierarhice superioare. Practica aceasta a contribuit ca noţiunea de călugăr să fie identică la noi cu aceea de «candidat la vlădicie», iar călugăritul să fie privit, din capul locului, ca un *gradus ad Parnasum*.

© BCU Cluj / Central University Library Cluj

Stând lucrul astfel, călugării bisericei noastre au să fie, prin însaş menirea lor, crema tagmei preoţeşti, *adevărata elită* a clerului întreg.

Dacă dorim, prin urmare, să avem şi noi un cler superior la nivelul timpului, ar trebuì, ca la recrutarea lui să se procedeze şi în biserica noastră după *un sistem* anumit şi cu mai multă rigoare, decât în trecut. Inceputul în direcţiunea aceasta socotim că va trebuì să se facă cu selecţionarea celor cari intră în tagma monahală. Mai bine zis, cu alegerea lor pe sprânceană şi pregătirea lor sistematică, în vederea unui scop dinainte fixat. La papişti pe tinerii clerici, cari intră în ordurile călugăreşti, îi aleg şi-i pregătesc din capul locului pe unii ca du-

hovnici, alţii de predicatori, alţii misionari (cari învaţă mai multe limbi), alţii scriitori bisericeşti sau oameni de ştiinţă (între iezuiţi sunt astronomi, biologişti etc. de seamă) şi în sfârşit pe alţii ca politiciani şi diplomaţi, cari învârtesc politica statelor de după culise. Iar între cei, cari ocupă demnităţi înalte bisericeşti nu e unul, care să nu se fi împărtăşit de o educaţie aleasă şi de o instrucţie temeinică la facultăţile teologice sau în institutul de propaganda fide din Roma. Despre episcopii protestanţi şi superintendenţii calvini se ştie, că în general sunt oameni învăţaţi, în accepţia cea mai largă a cuvântului, şi chiar între cei din Ungaria sunt unii, cari şi-au terminat studiile la facultatea din Oxford (Anglia).

La noi totul pare a fi lăsat în grija *fatalităţii oarbe.* Alegerea şi pregătirea sucrescenţii pentru înaltele demnităţi bisericeşti s'a făcut — cu prea puţine excepţiuni — *pe nimerite.* In felul acesta s'a întâmplat apoi, că în tagma monahală s'au strecurat, cu voie şi fără voie, elemente disparate, de o valoare individuală adeseori problematică. E adevărat că «în casa Tatălui meu multe locaşuri sunt» şi că nu toţi călugării sunt destinaţi pentru episcopie. Sunt totuş de părerea, că lipsa de sistem şi de selecţiune la recrutarea lor poate să aibă urmări nefavoritoare, dezastruoase chiar, pentru biserică. Dat fiind adecă sistemul constituţional pentru alegerea de episcopi şi calculând cu firea oamenilor, cea adeseori pornită spre patimi şi interese, uşor se poate întâmplà să cadă mitra pe capul unui călugăr obscur şi incolor, care nici n'a cutezat să viseze vreodată norocul acesta. Şi dacă analele vieţii noastre bisericeşti sunt dovadă, că astfel de cazuri nu sunt eschise, interesele bisericei cer fără îndoială, ca ele să se repete cât mai rar. Pentrucă, în măsura, în care poate să promoveze interesele ideale şi morale ale bi-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

sericei o căpetenie luminată, pe atât de mult e în stare să-i stavilească progresul şi să-i devalveze autoritatea un episcop, — sau chiar un Consistor — povăţuit de un spirit strâmt şi reacţionar.

Mai anul trecut se pusese în discuţiune ziaristică necesitatea iminentă a reformării şi a completării Statutului organic. Ca motiv se prezentau unele lacune şi chiar norme, proprii a împiedecà evoluţia organismului bisericei. Deşi contestăm în principiu, că Statutul nostru organic ar conţine vreo normă potrivită să împiedece desvoltarea vieţii noastre bisericeşti, admitem totuş trebuinţa unor completări, reclamate de necesităţile şi exigenţele vremii. In acelaş timp însă suntem de firma convingere, că o căpetenie bisericească, lipsită de orizonturile intelectuale cuvenite, sau un sistem de cârmuire retrograd şi refractar, constitue o stavilă mult mai primejdioasă şi mai cu anevoie de înlăturat din calea progresului bisericei, decât pretinsele lacune ale legii noastre fundamentale. Iar un episcop cu vederi largi şi cu un frumos caracter de creştin, ori un Consistor alcătuit din spirite luminate, progresiste şi devotate binelui va şti totdeauna să suplinească lipsurile regulelor de ocârmuire prin o înţeleaptă aplicare a principiilor dintr'ânsele, armonizând astfel evoluţia organismului bisericei cu spiritul vremurilor sau cu trebuinţele create de împrejurări schimbate.

*

Adeseori am auzit repetându-se fraza stereotipă: *n'avem oameni!* Cuvintele acestea sunt departe de a cuprinde un adevăr dureros. Dimpotrivă, ele sunt o simplă acuză la adresa geniului neamului nostru, din sânul căruia, pe lângă toată urgia vremurilor, au odrăslit atâţia bărbaţi de o necontestată valoare istorică. In numele puterii de vieaţă a neamului respingem ca hotărâre astfel de vorbe nerumegate.

Un popor de obârşie aleasă, înzestrat cu atâtea calităţi frumoase, admirate de străini, cu atâta râvnă pentru cultură, cu atâta dragoste pentru lumină, un popor, care în câţiva zeci de ani şi-a creat o clasă de cărturari la nivel european, un popor de peste trei milioane, la care *biserica* este cel mai vechiu aşezământ de cultură şi *preotul* cel mai vechiu ştiutor de carte, acest popor să nu fie în stare să dea din sânul său câţiva episcopi şi demnitari bisericeşti, cari să corăspundă sub toate raporturile cerinţelor vremii lor? A admite aşa ceva pare absurd. Oameni *sunt!* — zicem noi. Trebuiesc însă căutaţi anume, culeşi şi aleşi, apoi *crescuţi şi formaţi în mod sistematic.* In sfârşit trebuie aşezat fiecare la locul său, după pregătirile ce are şi după aptitudinile, de care a dat probe.

Dar cine-şi ia la noi răgazul să se ocupe cu problema aceasta? Cine şi-a bătut vreodată capul cu *ierarhia valorilor în biserică?!*

Să nu ne prindă apoi mirarea, când vedem ici-colea elemente tinere, intrate în atmosfera vieţii bisericeşti dela centre, cu sufletul plin de iluzii şi de râvnă, cum, — după un răstimp scurt, — lipsiţi de îndrumare şi de încurajare şi striviţi în avânturile lor nobile, încep a-şi slobozì aripile şi cu entuziasmul sleit, cu iluziile sfărâmate, desgustaţi şi apatici, se dau după calapod, pentru a devenì şi ei nişte figuri sterile de birocraţi sau profesionişti de mântuială. Simptome de felul acesta avem pretutindeni. Astfel de apariţiuni se întâmpină totdeauna acolo unde nu-şi ocupă valorile locul, unde toate merg deavalma, după cum dictează momentul, interesul sau un simplu capriciu al norocului.

Inţeleptul îndrumător Şaguna, dela care avem totul, ne-a lăsat şi în privinţa aceasta exemplu vrednic de urmat.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Oamenii pe cari şi i-a ales sfetnici şi cei cărora le încredinţă rezolvirea afacerilor bisericei au fost fără îndoială superiori, sub raportul mentalităţii, multora din figurile spălăcite şi rudimentare, pe cari le întâlnim pe la curţile episcopeşti şi prin birourile Consistoriilor noastre de astăzi. In punctul acesta, al calibrului şi al mentalităţii oamenilor, în loc să înaintăm, pare că am regresat pe întreaga linie.

După apunerea generaţiei Şaguniane vieaţa noastră bisericească a început să piardă mereu din coloare şi avânt. In locul preocupărilor înalte bisericeşti au intrat maniere biurocratice sterpe; în locul atmosferei curate de idealuri şi credinţe tari s'a înstăpânit în biserică un duh materialist, ucigător de conştiinţe, un detestabil spirit speculativ. In centrele noastre bisericeşti, singurele focul are pentru luminarea clerului, s'au încetăţenit felurite *moravuri bizantine*, iar tronurile arhiereşti ne apar încunjurate cu un văl de obscurantism oriental, străin de spiritul evanghelic şi de fizionomia sufletească a poporului nostru. Cu privire la îngrijirile de sucrescenţă, de aşa numita generaţie de mâne, ce să zicem? Aproape pretutindenea cele mai triste perspective...

*

Evităm să intrăm în caracterizări speciale, pentrucă n'avem intenţia să facem recriminări, nici să jignim orgolii personale. Scopul acestor constatări este curat obiectiv şi principiar, iar îndemnul din care se scriu este liber de orice tendinţe ori preocupări subiective. Avem însă firma convingere, că e vorba de o chestiune mult mai vitală pentru biserică, decât ca să mai poată fi neglijată sau tratată cu uşurinţă, ce ne caracterizează. Şi credem, că a sosit vremea şi acum este, când căpeteniile bisericei ortodoxe româneşti nu mai pot fi considerate de simpli

păstrători ai unor datini religioase cari trăesc prin puterea moştenirii, biserica nu mai poate fi privită şi tratată ca o simplă moşie sau gospodărie, bună de chivernisit, şi nici ca un teren pentru deprinderea automatică a unor funcţiuni rituale. Nu aceasta trebuie să fie biserica cea sfântă a lui Dumnezeu, în mijlocul poporului nostru românesc! Ci, înţelegând nevoile mari ale neamului şi îmbrăţişând toate problemele *vieţii* bisericeşti şi naţionale, rostul actual al căpeteniilor acestei biserici este, ca prin contribuţiuni reale la *progresul bisericei vii*, să înalţe toiagul arhiereului român la *strălucirea morală*, care i-au împrumutat-o sfinţii ierarhi şi marii dascăli ai bisericei răsăritene.

Astăzi, când clerul nostru rural se împărtăşeşte de o cultură destul de serioasă şi temeinică, când avem protopopi şi chiar preoţi la sate absolvenţi de facultate şi doctori în teologie, suntem în drept să fim mai pretenţioşi faţă de clerul superior şi diriguitor al bisericei şi să cerem ca episcopii şi dignitarii lor să fie toţi bărbaţi luminaţi prin erudiţiune, împreunată într'o frumoasă armonie cu o adâncă religiozitate şi croiţi din materialul cel mai fin, cel mai ales. Iar călugării dela centre, în loc de averi materiale, să reprezinte mai ales un *capital sufletesc*, pe care să-l investească în ogorul bisericei, contribuind astfel în mod real şi efectiv la rezolvirea multiplelor ei probleme de vieaţă şi înaintare.

Imprejurările între cari se desfăşură vieaţa noastră bisericească sunt incontestabil maştere şi grele. Este cert şi limpede însă, că premenirea vieţii bisericeşti şi progresul aşezămintelor ei ideale, poate să urmeze, *între orice împrejurări*, numai şi numai prin aşezarea la cârma bisericei a celor mai distinse *forţe intelectuale şi morale*, de cari dispune.

De cerinţa aceasta suntem datori să ţinem socoteală, dacă înţelegem rostul superior al bisericei, dacă ni-o iubim cu adevărat şi dacă dorim sincer înflorirea şi întărirea ei.

Multe şi mari îndatoriri va aveà de împlinit cel care va fi aşezat acum în scaunul mitropolitan al nostru. Mai presus de toate însă va aveà imperioasa datorie: *să reià firul întrerupt prin moartea Marelui Şaguna.*

Să purifice atmosfera morală din biserică, izgonind duhul mamonei şi reîntrònând spiritul credinţelor tari, al convingerilor drepte, al atitudinilor cinstite, al moravurilor severe şi puritane. Să selecţioneze valorile, aşezând pe fiecare la locul ei. Şi mai ales să se îngrijească serios de recrutarea şi formarea clerului superior de mâne, chemat să aducă în interiorul bisericei o *pulsaţie de vieaţă sufletească*, potrivită trebuinţelor obşteşti şi exigenţelor vremii.

Iubitor de biserică.

Rezultatele certelor lăuntrice din Biserică.

Cuprinsul: Certele lăuntrice din Biserică. Rezultatele lor supărătoare. Desvoltarea scepticismului, indiferenţei etc. Progresele raţionalismului, dezastruoasa lui influenţă...

Toate Bisericile creştine sunt tulburate de o mulţime de desbinări lăuntrice; acesta-i un fapt mult prea sigur, decât ca să mai fie de lipsă a-l dovedì. Aceste desbinări sunt deplorabile, mai ales când le priveşti din punctul de vedere al intereselor generale ale creştinismului; căci, de o parte ele slăbesc spiritul religios în populaţii, de altă parte împrumută arme îngrozitoare duşmanilor creştinismului.

Printre chestiunile agitate în sânul diferitelor Biserici, nu se poate tăgăduì, că n'ar fi mai multe, care ating

punctele fundamentale ale doctrinei, şi care ridică problemele cele mai greu de rezolvit. Vivacitatea, cu care îşi susţin atleţii diferitelor opiniuni modul lor de vedere, îşi are răsunetul ei departe, scandalizează adeseori, samănă pururea îndoiala în inteligenţele puţin exersate, tulbură conştiinţele, clatină credinţa în inimile cele mai bine dispuse a i se supune. De aci decurge un rău lăuntric, care roade încetul cu încetul, asemenea unui cancer, părţile sănătoase din sufletele încă creştine, care le lasă prada unei indiferenţe, care e — într'adevăr, — dacă ne încumetăm să vorbim astfel, descompunerea omului în fiinţa lui morală.

Cum voiţi, ca credincioşii unei Biserici, lipsiţi de învăţătură în cea mai mare parte, absorbiţi de lucrările lor zilnice, de grijile continue pentru trebuinţele familiei, să poată crede, când ei văd oamenii cei mai inteligenţi, pe păstorii lor, desbinaţi cu privire la întrebările cele mai grele ale doctrinei creştine? Ei ar vreà să creadă; iubesc adevărul; scepticismul este pentru ei o prăpastie, ce îi înspăimântă; spiritul lor însetează după adevăr; inima lor are nevoie de simţământ religios, dar ei nu pot repausà în pace în posesiunea adevărului şi în dragostea faţă de bine, din cauza sgomotului neîntrerupt al disputelor, care ajunge până la ei.

Popoarele, scandalizate în felul acesta, întâlnesc foarte aproape de ele un raţionalism, care se prezintă inteligenţelor subt înfăţişări seducătoare, care face să răsune cuvinte aşà de dulci: libertate de cugetare; suveranitate a raţiunii; ştiinţă; filosofie; el nu vreà, susţine el, să închidă sufletele în circuitul unei doctrine oarecare; templul lui e natura, şi cultul lui uşor e lăsat în sama voiei libere a fiecăruia.

S'ar înşelà cineva grozav, dacă ş'ar închipuì, că raţionalismul nu se poate face înţeles, decât de spiritele

cultivate. Limbagiul lui e dimpotrivă uşor priceput de masse, şi cuvintele, care le are el mai dragi, le sunt simpatice. Oricât de puţin să studiem poporul, găsim într'ânsul instincte creştine, simţământul adevărului şi a binelui. O educaţie creştină de mai multe veacuri nu poate dispăreà cu desăvârşire în câteva zile; dar alături de mărturisirile unor *suflete dela natură creştine*, întâlneşti în popor farâmături din toate credinţele, care s'au năruit în urma loviturilor repeţite ale raţionalismului.

In ce chip ar puteà acest sistem să lase credinţele pozitive în nişte spirite, cari înţeleg mai ales negaţiunile lui, dar care lasă cu necesitate la o parte demonstraţiunile transcendentale? Un filosof distins, Iules Simon, de pildă, poate fi teist, admite nemurirea sufletului şi deosebirea binelui şi a răului, refuzând să creadă în revelaţiune, dar dovezile, care demonstrează unui filosof abil aceste mari adevăruri, nu pătrund în nişte spirite, pe care educaţia nu le-a făcut destoinice să le înţeleagă.

Progresul raţionalismului în societate este aşadară progresul scepticismului, al indiferenţei, şi, prin urmare, al slăbirii simţului moral şi al discompunerei sociale.

Nimeni nu poate tăgădui, că acest sistem este astăzi foarte răspândit în Franţa, în Anglia şi în Germania. El tinde să învăluie ca într'o reţea toate Bisericile.

Intre astfel de împrejurări, creştinii au o mare datorie de împlinit: aceea de a-şi concentrà toate silinţele împotriva inimicului comun. Câtă vreme în sânul tuturor Bisericilor, lumea poartă lupta cu îndărătnicie pentru nişte opiniuni, pentru formele cultului, vrăşmaşul sparge creştinismul însuşi; neagă obârşia lui divină; face din Cuvântul întrupat un om falibil, şi, din toate adevărurile, ce le-a vestit, tot atâtea sisteme, cari nu pot susţine o discuţie luminată.

Pentruce să căutăm a ne face iluzii asupra plăgilor lăuntrice ale Bisericilor şi asupra primejdiei, ce ameninţă creştinismul? Toată lumea le cunoaşte, şi, dacă uneori lumea caută să înşele opinia cu privire la acţiunea stricăcioasă a raţionalismului în sânul societăţii creştine, adevărul smulge, întâmplător, cele mai triste mărturisiri.

Un jurnalist, care contribue în măsură mare la succesul vrăşmaşului prin doctrinele exagerate, ce le susţine, şi prin tonul, cu care le apără, scrià, sunt câţiva ani, aceste linii, în cari situaţiunea religioasă este zugrăvită, în mod exagerat, e drept, dar adevărat subt anumite raporturi:

«Numărul vrăşmaşilor, încrederea lor, care nu-i mai mult îndrăsnială, atât sprijin găsesc ei pe pământ, şi atâta răbdare în ceriu, slăbiciunea aparentă a popoarelor, uşurinţa evidentă de a năbuşì până la murmur, abondenţa şi perfecţiunea instrumentelor de luptă, de temut în cele mai debile mâni, toate aceste trăsături sunt capabile, nu să stingă, ci să înfricoşeze credinţa. Lumea crede, că va vedeà apropiindu-se aceea oară supremă, când Mama lumii creştine, tăgăduită de către nebunie, părăsită de nerecunoştinţă, nutrită din umiliri, scăldată în lacrimi, udată de sânge, învinsă până şi în iubirea ei, nu va vedeà decât mai multe frunţi, peste care se vor puteà coborî binecuvântările ei, şi când va trebuì să denunţe ea însaşi Soţului său întărâtat pe patricizii, cari vreau să-i răpească cinstea şi vieaţa.

«Va venì într'adevăr o zi, când mândria omenească şi puterea lui Dumnezeu vor schimbà cel din urmă cuvânt. Acea zi grozavă, *dies illa*, va venì, fără îndoială, când păcatul actual al Europei va devenì păcatul general al lumii, care, văzându-se rânduită întreagă subt legea lui Hristos, Il va părăsì întreagă...

«Societatea, din zi în zi, c'o ardoare tot mai neînfrântă, alungă pe Dumnezeu din legile sale, din ştiinţele sale, din artele, din moravurile sale; ea Îl alungă din inima popoarelor; blăstămul public şi perpetuu este organizat, ca altădată rugăciunea; există o tendinţă a naţiunilor d'a nu lăsà pe pământ nici o umbră de ocârmuire dumnezeească, de a existà religiunea în rangul umilit al serviciilor publice, a nu-i mai îngăduì nici o contrazicere»...

Acestea sunt mărturisirile declamatorice ale unui om, căruia îi place să laude triumfurile creştinismului, şi să-şi verse dispreţul asupra acelora, cari îl atacă.

Făcând tabloul relelor din societatea religioasă, am vreà să facem pe toţi creştinii să înţeleagă necesitatea de a se unì, şi pe scriitorii creştini, că întâia datorinţă a lor este de a-şi împreunà toate sforţările pentru a aşezà adevărata doctrină a lui Iisus Hristos în faţa acestui raţionalism, care are urmări aşa de deplorabile.

Chestiunile religioase sunt fără îndoială cele mai însemnate, ce le poate omul răspândì în societate; ele au privilegiul de a sugerà cele mai multe simpatii sau cele mai multe uri. Ca atari ar trebuì deci să fie totdeauna expuse cu acurateţe, cu preciziune, deosebind bine celece aparţin cu adevărat la religiune de ceeace nu se ţine de ea. Tocmai aceasta n'o fac cei mai mulţi dintre scriitori; ei se pasionează de obiceiu pentru cutare sau cutare ideie, pe care o adoptă ca fiind adevărată; ei îi supun toate cercetările, toate reflexiile lor; pun exclusiv în serviciul ei toate puterile lor sufleteşti. Tot ceiace nu-i conform cu aceasta ideie, pe care au îndrăgit-o în inteligenţa lor, ei atacă cu toată vioiciunea şi osândesc cu toată asprimea; dragostea, ce-i orbeşte cu privire la ideia lor de predilecţie, îi împiedecă de a-i

observà scăderile, şi de-a înţelege puterea argumentelor, ce i se opun.

Acesta este unul din isvoarele de căpetenie ale desbinărilor lăuntrice, care neliniştesc Bisericile.

Dacă oamenii cu idei preconcepute sunt atât de periculoşi pentru pace şi unire, ce vom zice de oamenii violenţi şi pasionaţi, care voiesc să facă să triumfeze, în orice chip, şi prin toate mijloacele, partida, căreia s'au devotat? In genere, aceşti oameni n'au nici o convingere; ei iau drept convingere exaltarea febrilă, care îi frământă, şi care ar luà a doua zi o altă direcţie, dacă interesul lor ar cere. Dovada e, că-i vezi schimbându-şi, rând pe rând, planurile, ideile, liniile politice sau filosofice, după împrejurări. Tot ce scriu aceşti oameni, e plin de declamaţii goale, de fraze, ce urmăresc efect, de aserţiuni îndrăsneţe. Fiindcă ei împrăştie mănioşi ideile cele mai răspândite, îşi atribuiesc un curaj superior şi un punct de vedere aşà de înalt, încât cred că planează mai pe sus de cele mai înalte regiuni intelectuale; dacă întâlnesc în calea lor ştiinţa şi istoria, care desmint teoriile lor, dau peste cap atât ştiinţa, cât şi istoria; dacă le aduci înainte argumentele cele mai hotărâtoare, nu eşti decât un liber-cugetător, un eretic, un duşman al Bisericii.

Lumea începe să înţeleagă cât rău fac societăţii creştine aceşti apărători ai unor idei pretinse religioase, care mişcă totul, tulbură totul, care încep toate chestiunile, fără să le cunoască; care tăgăduiesc învăţăturile cele mai sigure ale creştinismului, în numele Bisericii lui Isus Hristos; care fac atâta sgomot până ce ajung să fie ascultaţi de lume. Dar lumea se întoarce cu desgust din faţa teoriilor lor, şi cei cari n'au nici destulă ştiinţă, nici destulă imparţialitate pentru a recunoaşte falsitatea

BCU Cluj / Central University Library Cluj

sistemelor şi aserţiunilor lor, aruncă răspunderea asupra creştinismului şi îl dispreţuiesc.

Se poate susţine sus şi tare: scriitorii, care au luat rolul de bătăuşi ai anumitelor teorii, în numele Evangheliei şi al Bisericii, au făcut mai mult rău, atât uneia cât şi alteia, prin pamfletele lor presărate cu ortodoxie, decât sarcasmele lui Voltaire! Cum vreţi, ca lumea să se lase cuprinsă de dragoste faţă de un creştinism, care n'ar fi decât nimicirea raţiunii, faţă de o Biserică, care ar fi personificarea permanentă a absolutismului intelectual? Lumea nu va renunţà nici când la drepturile şi la folosirea legitimă a raţiunii; dacă nu cumva vei convinge-o, că Evanghelia dă cea mai largă satisfacere trebuinţelor inteligenţii; că credinţa şi raţiunea, în loc de-a fi vrăşmaşe una alteia, sunt două surori, care au eşit din sânul lui Dumnezeu însuşi, şi cari se îmbrăţişează cu dragoste în Cuvântul lui Dumnezeu, descoperit lumii, nici când nu va ajunge lumea să convertească pe oameni la Evanghelie. Teoriile contrare nu vor puteà da naştere decât repulsiunii universale.

Un lucru unic în felul său, e, că partizanii disordinei religioase, care aparţin Bisericii romane, au luat de pretext al declamaţiilor lor, *unitatea.* Sub acest cuvânt, ei nu înţeleg împreunarea raţională a inteligenţelor în ce priveşte credinţa în învăţăturile descoperite, ci uniformitatea, curat formalistă, exterioară, în ce priveşte practicele simple liturgice şi disciplinare. N'ai crede, ca nişte oameni cu judecată să poată luà drept scop aparent al silinţelor lor o unire imposibilă, şi ca ei să fie în stare să proclame ca tot atâtea victorii pretinsul progres al acestei uniri factice, care, în fond, nu-i decât anarhia cea mai complectă. Ca să întroduci uniformitatea într'o localitate restrânsă, având aceleaşi moravuri, ace-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

leaşi obiceiuri, aceleaşi gusturi, înţelegem; dar ca să cauţi a aruncà într'o moară uniformă, din punctul de vedere al practicei religioase, popoare, care se deosebesc esenţial între ele, noi nu putem crede ca un singur om inteligent să fi putut — din convingere — să se dedice unei opere de această natură.

Ori în ce parte îşi roteşte omul privirile, întâlneşti popoare pasionate pentru indepedenţa lor pentru a trăì o vieaţă proprie personală, ca să zicem aşa; angajându-se în acest scop la luptele cele mai vii; împotrivindu-se ori-cărei încercări, ce s'ar ridicà pentru a le tulburà în posesiunea a tot aceia ce privesc ele ca principiul şi temelia naţionalităţii lor; a intreprinde *nivelarea* tuturor practicelor contrare, spre a stabilì uniformitatea religioasă, aceasta ar fi tot aşa un lucru de raţional, ca şi proiectul de a coborî munţii sau de a ridicà văile, cu scopul ca să dai pământului o suprafaţă uniformă. Cu toate acestea, sub masca acestei unităţi imposibile, tulbură Bisericile scriitori, care se ţin catolici, şi aruncă peste tot locul disordinea şi desbinarea; în numele acestei utopii samănă ei în toate părţile, în numele Bisericii şi al lui Iisus Christos, anatemele şi sentinţele cele mai aspre.

Ce resultă din teoriile acestor scriitori? Aceea că filosofi distinşi fac afirmaţia, că catolicismul este incompatibil cu principiile cele mai esenţiale pentru vieaţa naţiunilor. Ce înţeleg ei sub *catolicism?* Inţeleg acea teorie despre absolutism şi despre teocraţie, pe care lumea o predică cu atâta încăpăţânare; în felul acesta s'a ajuns a se dà acestui cuvânt un înţeles într'atâta de odios, încât oameni grei şi religioşi nu-l mai pot admite.

Catolicismul este el în sine însuşi vrăşmaş al libertăţii şi al filosofiei? Aceasta e tot una cu a zice, că

Evanghelia este contrară atât uneia cât şi alteia, deoare-ce catolicismul nu-i decât *creştinismul complet.* Dacă l-ar înţelege aşa, lumea nu s'ar ridicà împotrivă-i cu atâta imprudenţă şi nedreptate; dar scriitorii noştri violenţi posează aşa de adeseori drept adevăraţi *catolici*, ei se fălesc cu atâta aplomb cu ortodoxia lor, încât lumea a ajuns aşa de departe, încât confundă teoriile lor cu catolicismul însuşi.

Dacă oameni inteligenţi s'au înşelat în aceasta privinţă, nu se poate nimeni mira, că popoarele au căzut în aceeaşi greşală, că ele au făcut acelaş amestec; aşa să se înţeleagă faptul, că noui prejudiţii s'au grămădit împotriva Bisericii, şi că neştiinţa şi violenţa unor paladini ai ortodoxiei au produs nenumăraţi inimici pentru creştinism.

Aceste resultate, pe care toţi oamenii religioşi le deplâng, trebuie să facă pe toţi adevăraţii creştini să înţeleagă, că, în loc să se desbine cu privire la cestiunile secundare şi să lupte pentru nişte sisteme, sunt datori, înainte de toate, să se uniască întru apărarea marilor adevăruri creştine şi a relevaţiunii. [1]

După René-Fraçois Guettée — *Ilie Beleuţă.*

---

[1] Acest articol a fost scris de celebrul teolog Guettée până ce încă nu trecuse formal la biserica ortodoxă. El combate, deci, stări din sânul bisericei papiste, dar principiile în numele cărora face aceste critici sunt interesante şi de folos a le cunoaşte. Sub «catolicism» Guettée înţelegea deja atunci altceva decât biserica papistă şi creştinismul reprezentat prin ea.

Să ne rugăm![1]

Tatăl nostru carele ești în ceriuri....
Mat. Cap. 6. v. 9.

Iubiți Creștini!

Cunoașteți oare ceva mai sfânt și mai înălțător, pentru acei cari vreau să se numească creștini adevărați, decât «*Tatăl nostru*»? Răspunsul ce-l citesc din ochii tuturora este așa de limpede, încât nu simt trebuința de a-l mai repetà. Pare că văd încă urmele lui neșterse în tot locul, în cuprinsul acesta larg de biserică, în mireasma dulce de tămâie ce-a rămas pretutindenea, asemenea unei amintiri binefăcătoare. Tatăl nostru, e rugăciunea armonioasă ruptă de pe buzele lui Isus, în clipa când s'au furișat în preajma lui apostolii, cu inimile învăpăiate de credință, și l-au agrăit în chipul următor: «Doamne, învață-ne să ne rugăm, căci și Ioan a învățat pe ucenicii săi»... Tatăl nostru, e rugăciunea celor mai tainice cugete ale sufletului omenesc; e rugăciune de căpetenie ce ni s'a spus în întregul curs al vieții noastre, pe care creștinătatea n'a pregetat să o rostească cu încredere, dela întemeierea ei și până în vremurile de azi; e rugăciunea clopotelor de liturgie și cădelnița de prohod, îndoliată, pe marginea groapei; e rugăciunea împreună cu care ne-am născut, am dat piept cu vijeliile vieții și sub binecuvântarea căreia am privit răsărind pe creștetul capului nostru pletele cărunte; cu un cuvânt e rugăciunea cu care am legat în totdeauna fuiorul rupt al zbuciumărilor tulburi de azi, cu credința nestrămutată a unui trecut plin de o adâncă evlavie.

Prin urmare putem înțelege ușor din toate acestea, că avem destule cauze să zăbovim câteva clipe, stăruind asupra înțelesului ei, pentru de a putea-o trece prin sita cugetării noastre. Eu sunt încredințat pe deplin că de s'ar întâmplà printr'o nenorocire oarecare, să uităm fără de veste, ca loviți de un trăsnet toate rugăciunile,

[1] Din volumul de predici ce va apăreà.

şi sufletul nostru s'ar preface într'o stană de piatră, socotesc totuşi, a fi cu neputinţă, să se găsească un singur om, care la auzul ei să nu-şi plece fără de voe capul, să nu-şi împreune mâinile şi să nu rostească încet, pe şoptite, fără să vrea, fără să ştie, cuvintele ei pline de farmec. Pilda cea mai strălucită ce ne-o poate da cineva în privinţa aceasta, este întâmplarea, pe care am cetit-o într'o gazetă în cursul celor dintâiu zile ale răsboiului european, când armatele biruitoare ale Germanilor se apropiau ca un puvoiu, de inima Franţei, de Paris.

Işi poate închipuì orişicine cu uşurinţă, spaima cumplită ce cuprinsese în clipele acelea marele oraş al necredinţei şi al bârfitorilor de Dumnezeu. Cu fiecare ceas care treceà, primejdia se apropià mereu, şi deodată bubuiturile tunului se auziră prevestitoare de rău, din zarea îndepărtată. Ca la un semn dat de o mână nevăzută, bisericile goale de odinioară se umplură de lume, de oameni înspăimântaţi, pe feţele cărora se puteà cetì desnădejde şi groază, de copii şi femei, cari nu ştiau ce vreau şi nu erau în stare să priceapă ce se petrece în jurul lor. Oare ce doreà mulţimea aceasta? Ea simţeà că are lipsă de ceva; că trebue să îndeplinească un lucru, de care nu-şi da bine seama; să rostească un cuvânt prin care să-şi poată uşurà nelinişteа înfiorătoare din suflet. Dar rugăciunea care ar fi putut să le mulcomească groaza, zburase de mult de pe buzele lor, şi mintea lor uitase că peste marele nenorociri ale lumei, tronează deasupra un tată atotstăpânitor şi puternic. Ei nu ştiau să se roage şi steteau cu ochii căscaţi şi nedumeriţi, cerând parecă într'un glas ajutorul altarului. Preoţii împrăştiară atunci bucăţi mari de hârtii în mulţime, pe cari erau tipărite cuvinte de îndemn şi încurajare. Fiecare îşi aruncă cu lăcomie ochii asupra celor scrise şi ca la un semn, căzură cu toţii în genunchi, şi începură să se roage. Din murmurul acela de glasuri care creşteà, la început nelămurit, apoi tot mai limpede, se desprinseră dintr'odată, ca într'o fulgerare de lumină, următoarele cuvinte: Tatăl nostru carele eşti în ceriuri!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Şi ca prin minune, teama începu să dispară, şi o încredere neţărmurită să întipărì parecă deodată, în marea aceea de capete omeneşti!

«Tatăl nostru carele eşti în ceriuri»! Câtă iubire de oameni şi cât belşug de cinste pentru noi, cuprind cuvintele acestea. Dumnezeu este Tatăl nostru, iar noi suntem fii lui. În adevăr dacă vom cumpănì nimicnicia firei noastre, şi înrudirea ei de-aproape cu pământul, cu pulberea şi cu cenuşa; dacă ne vom aduce aminte că din pământ suntem cu toţii, şi iarăş în pământ ne vom întoarce, este cu neputinţă să nu ne mirăm de nesfârşita bunătate a lui Dumnezeu faţă de noi, când El ne îngădue să-l numim: Tată! Căci acesta e cuvântul dulce pe care-l rostesc mai întâiu buzele nevinovate ale copilului: Tată! Tată! Acesta-i cuvântul cel mai preţios, din întreaga comoară, pe care Isus a lăsat-o de zestre bisericii sale. Cu repetarea acestui cuvânt s'a săvârşit acea minunată schimbare în vieaţa Fiului rătăcit, ce-a strigat din mâhnirea inimii lui: «Tată greşit-am înaintea Dumnezeului meu». Acesta-i cuvântul pe care nu-l poate ocolì nici cea mai puternică mărturisire de credinţă creştinească, — şi împreună cu acest cuvânt îşi încredinţează creştinul, murind, sufletul său în mânile ziditorului...

In biserica din Ierusalim se ridicà odinioară o stâncă puternică de granit, care slujeà de prestol, şi de unde se aduceà jertfă lui Dumnezeu. Altarul acesta se mai păstrează încă şi azi. El este încunjurat însă de toată strălucirea unei biserici turceşti, numită «Moschea lui Omar», şi este unul din cele mai sfinte locuri de închinare ale Mohamedanilor. Cu mult mai înainte de ce şi-au zidit Evreii templul lor la Ierusalim, stetea stânca aceea înfiptă acolo, pe vârful Sionului, ca un puternic semn de mărturie. Ea aveà menirea să arete poporului, din neam în neam, locul unde Avram erà să-şi aducă lui Dumnezeu de jertfă pe fiul său. Prestolul acesta, după toate socotelile învăţaţilor pare a fi unul din locurile cele mai străvechi de jertfă şi de rugăciune, pe

cari le-a înălţat odinioară omenirea. Trebue să vă spun însă, că în mijlocul acelor mii de ani şi milioane de jertfe şi de rugăciuni, nu s'a găsit un singur om care să-l fi numit pe Dumnezeu odată cel puţin: «Tată»! Ce se întâmplă însă astăzi? «Cel pământesc pe cel din ceriuri, cel muritor pe cel nemuritor, celce încă ieri erà abia pulbere, cutează să-l numească Tată, pe acela care este Dumnezeu din vecinicie», zice sfântul Ioan Gură de Aur. Este adevărat că vom întâlnì în cărţile Testamentului Vechiu locuri, în cari Dumnezeu este agrăit cu fermecătorul nume de Tată. Dară în locurile acelea el e numit astfel numai cu privire la însuşirea lui de făcător al lumii. Aşa spre pildă zice Moisi: «El este tatăl tău şi domnul tău, care te-a făcut şi te-a zidit». Iar prorocul David îşi înalţă uneori glasul aşa de pătrunzător, încât graiu omenesc este cu neputinţă să întreacă rugăciunea lui ferbinte. Cu toate acestea, din strunele harfei lui, lipseşte ceva. Lipseşte cuvântul Tată, prin rostirea căruia rugăciunea se sfinţeşte, primeşte căldură, şi pecetea nevinovăţiei copilăreşti, pe care nici un alt nume nu este în stare să-l împrumute. A trebuit să vină Isus, ca să dea pildă nepreţuită de rugăciune ucenicilor săi şi să înfăptuiască legătura de tată şi fiu între Dumnezeu şi omenirea pierdută! Ori şi cât s'au silit învăţaţii tuturor vremurilor să afle cine este Dumnezeu, această taină a tainelor — ei n'au fost în stare, căci Dumnezeu este mai mult decât un singur nume! Ori cât s'au silit cercetătorii firii şi ai legilor ei, să-i afle urmele pe bolta cerească şi în măruntaele pământului, — pe el însă nu-l aflară, deoarece Dumnezeu este mai presus decât măreaţa alcătuire a lumii. Această taină, acest adevăr de care are nevoie inima omenească, după care strigă şi însetoşează ziua şi noaptea omenirea, ni l-a descoperit Isus. Fără de nici o învăţătură mai înaltă, el ne ia cu bunăvoinţă de mână, ne scoate la lumină şi tâlcuind adâncul înţelepciunii dumnezeeşti, aşa precum numai el puteà să o facă, ne îndeamnă să ne apropiem de stăpânul ceriului şi cu bucurie să-i zicem: «Tatăl nostru carele eşti în ceriuri».

Cugetul că mi s'a dat voe mie, — picăturii de apă în marea neţărmurită a lumii, — să chem numele lui Dumnezeu şi să mă rog aceluia în faţa căruia stelele se spuzesc, şi soarele se întunecă ca un bulgăre de pământ, mă ridică nespus de mult deasupra tuturor făpturilor. Dar îngăduirea ce mi-o dă Isus, să-l numesc pe acest vecinic şi nemăsurat Dumnezeu «Tată şi Părinte;» faptul că-mi dă voe să glăsuesc către el întocmai cum vorbeşte un copil nevinovat către tatăl său; întocmai ca şi când necuprinsul şi preabunul Dumnezeu n'ar fi mai ascuns ochiilor inimei mele, decât dragostea care leagă pe un fiu de părintele său, şi ca şi când nevăzutul stăpânitor s'ar află aşa de limpede în faţa mea, ca şi tatăl către care copii îşi ridică mâinile strigând: Tată! Tată!; ca şi când nemăsuratul ocrotitor al universului ar fi numai pentru mine şi eu pentru el, — gândul acesta îmi sileşte inima să bată mai repede, îmi încinge sufletul ca o văpae, şi-mi smulge fără să vreau de pe buzele mele cuvintele apostolului Pavel: «O adâncul înţelepciunii lui Dumnezeu cât de necuprinse sunt cărările tale şi cât de neştiute sunt sfaturile tale».

Când îl numim pe Dumnezeu «Tată» o facem cu încrederea deplină, că el voeşte să ne asculte şi să ne dee ajutorul său. Cuvintele «Carele eşti în ceriuri» ne pune totodată în vedere şi siguranţa ajutorului său. In faptul acesta găsesc că se ascunde întreaga putere neţărmurită a rugăciunei, şi farmecul ei. Cu nenumărate pilde am puteà probà cugetarea aceasta. O mamă doreşte să vadă pe unicul ei copil fericit şi în bunăstare: ea îşi împreună mâinile şi se roagă. O sărmană văduvă voeşte să dea copiilor ei flămânzi pânea cea de toate zilele şi neavând unde s'o găsească: ea cade în genunchi şi se roagă. Un bolnav băgând de seamă că i-se apropie sfârşitul şi aflându-se fără de veste pe pragul veciniciei, el sărută crucea ce i-o întinde preotul, şi apoi se roagă. Un ostaş care pleacă pe câmpul de luptă îşi ia rămas bun dela copii şi soţie, şi întocmindu-şi toate, înainte de a trece pragul casei sale părinţeşti, el cade în genuuchi şi se roagă. Vieţuind, lucrând sau

murind, creştinul adevărat se roagă neîncetat cu sufletul plin de bucuria norocului, ca şi cu pleoapele grele de lacrimi... Ear dacă fiece tată ascultă şi împlineşte rugămintea fiului său, cu cât mai mult va împlinì Dumnezeu. Tatăl nostru cel care nu este departe de fieştecare: cererile, nădejdea şi gândurile noastre?

«Un vapor care se întorceà din America şi se apropià de port, fù ajuns pe neaşteptate de o vijelie îngrozitoare şi se găurì lovindu-se pe neaşteptate de o stâncă. Apa prinse deodată să năvălească în inima lui. Marinarii alergară la pompe, toate mâinile lucrau din răsputeri, şi deşì se luară cele mai largi măsuri, pentru mântuirea vaporului, totuşi cu fiece clipă, apa creşteà şi-i umpleà cuprinsul. Căpitanul adună pe toţi oamenii în jurul său, şi aducându-le la cunoştinţă că nădejdea scăpării e pierdută, îi pregătì cu vorbe de îmbărbătare pentru îngrozitorul sfârşit. Cârmaciul vaporului, un om de o înfăţişare energică şi sălbătăcită, cunoscut pentru sângele lui rece, la auzul cuvintelor căpitanului devenì deodată serios şi începù să se mişte neliniştit în sus şi în jos, alergând de pe punte la cârmă, de pe bord în cabine, şi scoţând neîncetat ceasul de buzunar cu mâna tremurătoare, întocmai ca şi când l-ar fi privit de-aproape fiece minută, şi fiece clipă.

Căpitanul întâlnindu-se odată faţă în faţă cu el, îl oprì din mers, şi îi zise: «Suntem pierduţi. Peste câteva clipe corabia noastră va fi înghiţită de valuri. Este cu neputinţă să ne mai împotrivim vijeliei».

Cârmaciul ascultă cuvintele căpitanului, nepăsător, întocmai ca şi când cele spuse de stăpânul său nu i-ar fi mişcat nici o singură strună a inimii lui. După aceea îşi scoase ciasul din buzunar şi îşi aţintì privirea asupra celor două arătătoare. Făcând la urmă o mişcare, întocmai ca şi când ar fi vrut să arunce o greutate de pe pieptul său de oţel, răspunse cu toată puterea glasului său tunător:

«Suntem mântuiţi căpitane! Este cu neputinţă ca să pierim!»

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Fiind întrebat despre cauza acestei nebiruite încrederi, care izvoreà din cuvintele lui, cârmaciul răspunse cu însufleţire:

«Căpitane! tocmai în clipa aceasta, tatăl meu obişnueşte să-şi facă acasă rugăciunea sa. Eu sunt sigur că dânsul să roagă acum pentru mine. Este cu neputinţă ca vaporul nostru să se cufunde în clipa, când bătrânul meu părinte înalţă rugăciuni fierbinţi cătră Dumnezeu».

Călătorii şi marinarii auzind aceste cuvinte de îmbărbătare au prins curaj, şi îndoindu-şi puterile, le-a reuşit să ţină corabia deasupra apei, până ce au putut să intre mântuiţi în port»...

Intâmplarea aceasta ne dă o frumoasă pildă despre puterea măreaţă a rugăciunii. Oare în zilele acestea grele, în cari vieţuim, n'avem mai multă nevoie de rugăciune şi credinţă? Iar dacă ştim aceasta pentru ce nu ascundem în rugăciunile noastre mai multă credinţă? Pentruce nu facem cât mai des întrebuinţare de acest drept, pe care îl au numai oamenii şi îngerii din cer? Pentruce am uitat rugăciunea şi pentruce o facem de atâtea ori fără de nici un avânt al inimei şi al cugetării? «Doamne învaţă-ne să ne rugăm», au zis odinioară ucenicii cătră Mântuitorul. Iar Isus le-a răspuns: «Tatăl nostru carele eşti în ceruri», şi i-a învăţat să se roage. Să învăţăm deci şi noi împreună cu ei a lăpădà pentru un moment grija cea lumească! Să învăţăm a ne ridicà sus, peste sgomotul lumii, pentru a îngenunchià înaintea tronului lui D-zeu! Să învăţăm a întrebuinţà rugăciunea nu numai ca ceva, la care au dreptul copiii, ci ca o datorinţă sfântă de copii ai Tatălui ceresc. Deschideţi deci larg porţile sufletului în faţa evlaviei cuvintelor de rugăciune, şi sfărâmaţi gândurile tulburătoare, ce vă leagă de pământ, cu lanţurile fricei şi nepăsărei! Incredeţi-vă înţelepciunii cereşti, a cărei maiestate este aşezată sus peste mintea noastră! Incredeţi-vă bunătăţii cereşti, care în tot locul e aşa de apoape de fiecare, întocmai precum bolta albastră îşi întinde vestmântul pretutindenea, atât peste culmea mişcătoare a pădurilor, cât şi peste largul cuprins al oceanelor! Incredeţi-vă iubirii părinteşti, care ne dă totul,

şi varsă în inimile noastre întregul ei belşug de daruri! Să ne rugăm deci şi să priveghem aşteptând cu încredere ziua vremii venirii Domnului şi Mântuitorului nostru Isus Hristos!

«Odinioară, pe când oraşul Athena din Grecia erà încunjurat de duşmani, conducătorul Grecilor, Alcibiades, temându-se ca nu cumva sentinelele de pază, pe cari le lăsase să vegheze, să adoarmă, el le poruncì să fie cu luare aminte la lumina, ce le-o va arătà dintr'o fereastră a cetăţii. Ameninţându-i cu grea pedeapsă pe aceia cari nu se vor supune, le spuse că îndată ce vor vedeà lumina, să aprindă şi ei lumini! Astfel posturile de veghe, aşteptară fără de-a adormì toată noaptea, ca să vadă lumina conducătorului lor, — şi în felul acesta mântuiră oraşul de primejdia de a fi cucerit de vrăjmaşi.

Din povestirea acesta putem să scoatem şi noi unele învăţături. Precum Grecii se aflau încunjuraţi şi ameninţaţi de duşmanii lor, tot asemenea suntem şi noi împrejmuiţi de o ceată puternică de vrăjmaşi. Duşmanii noştri însă sunt cu mult mai tari, mai vicleni şi mai primejdioşi decât aceia, ce se puteau vedeà. Puterea întunerecului ne întinde de pretutindenea curse, iar cel mai grozav duşman pe care-l purtăm cu noi este necredinţa. Ce arme putem deci întrebuinţà împotriva lui? Care este porunca ce ni-a dat-o marele nostru comandant: Isus Hristos? «Privegheaţi şi vă rugaţi». Noi ştim că se află în joc tot ce avem mai scump! Acum trebuie să ne hotărîm, dacă vrem să câştigăm libertatea sufletului şi mântuirea, sau dacă vrem să o pierdem! Ce doriţi să alegeţi? Răspunsul fieştecăruia îl cunosc dinainte: mântuirea! Deci fiţi treji şi aprindeţi candela credinţii şi a iubirii, — până în ziua când va venì Domnul şi va biruì pe toţi vrăjmaşii lor. Şi tocmai deoarece nu ştim şi nu putem cunoaşte sosirea ei, trebuie să îndoim paza şi să mărim îngrijirea noastră. De aceea, Doamne, învaţă-ne neîncetat să ne rugăm şi să priveghem, până când vom biruì pe toţi duşmanii noştri. Amin.

Dr. I. Broşu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cuvântare pentru timp de răsboiu.[1]

Iubiţi Creştini!

Răsboiul înfricoşat şi fără păreche în istoria lumei nu se mai sfârşeşte. In loc de a se potolì, el a luat întinderi tot mai mari şi stă gata să se lăţească şi mai mult. Astăzi aproape întreagă Europa e în foc, dela răsărit şi până la apus, dela meazăzi până la meazănoapte.

Popoarele cele culte şi civilizate şi-au pus în gând să se răpună şi sdrobească unele pe altele. De un an şi opt luni stau faţă în faţă cei mai voinici bărbaţi ai lor, înarmaţi cu puşti cu repetiţie, cu maşini de puşcat şi tunuri cu gloanţe uriaşe, cu cari schilăvesc şi ucid zeci şi sute de mii, ba chiar milioane de oameni, zdrobesc şi pustiesc câmpuri, sate, oraşe şi ţări întregi, lăsând pretutindenea numai pustietate şi o mulţime nenumărată de schilozi, de văduve îndurerate şi de copii orfani în cea mai neagră mizerie, în jale şi durere.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

I.

Dar focul răsboiului care s'a deslănţuit asupra noastră nu e întâmplător şi fără voia lui Dumnezeu.

Dacă ispitim scripturile vom aflà, că el este desfăşurarea mai straşnică a luptei, ce dela întemeierea lumei s'a dat între bine şi rău, între virtute şi păcat. De câteori oamenii s'au depărtat de cătră Dumnezeu şi poruncile Lui, totdeauna i-au ajuns felurite nenorociri şi catastrofe, pe cari Dumnezeu le-a trimis deadreptul, ori le-a îngăduit asupra oamenilor, nu numai asupra celor răi şi păcătoşi, ci adeseori şi asupra celor buni şi drepţi.

---

[1] La compunerea ei am uzat de următoarele:

1. *Cuvântare despre răsboiu*, de arhim. Vasile Mangra apărută în Nr. 3 al «Telegrafului Român» din 1915.

2. *Pastorala episcopului Dr. Miron Cristea*, despre potopul din Banat, apărută în Nr. 64 al «Telegrafului Român» din 1910.

3. *Pastorala de Crăciun a aceluiaş*, apărută în Nr. 1 al «Telegrafului Român» din 1915.

4. *Pastorala de Crăciun tot de acelaşi*, apărută în Nr, 1 al «Telegrafului Român» din 1916. Indeosebi însă broşura:

5. «*Indrăzniţi, eu am biruit lumea*», prelucrată după I. Kessler de Dr. N. Bălan şi I. Moşoiu. Sibiiu 1915.

Astfel pe vremea lui Noe, văzând Dumnezeu că se înmulțesc răutățile oamenilor pe pământ, a trimis potopul, ca potopind neamul omenesc, deodată cu el să curme și nimicească fărădelegile lui.

Dupăce din următorii lui Noe — care singur scăpase de potop cu familia sa — se înmulți din nou neamul omenesc și în măsură încă și mai mare se înmulțiră răutățile lui, Dumnezeu trimise nouă pedepse asupra oamenilor. Aruncă foc din ceriu și pustiește cetățile Sodoma și Gomora cu toți locuitorii lor, afară de Lot. A bătut Egipetul cu mai multe plăgi grozave, ucigând prin ingerul Său pe toți cei întâi născuți ai Egipetului dela fiul regelui până la fiul servitorului. Pe Faraon, care schingiuià pe Israilteni, l-a înecat cu întreagă oștirea sa în Marea roșie.

Și totasemenea a fost pedepsită omenimea și altedăți pentru răutățile și fărăgelegile ei.

*

Reamintindu-ne aceste plăgi din îndepărtata vechime, ajungem la convingerea, că așa se întâmplă și azi, iubiți creștini.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cumpănind întâmplarea acestui nefericit răsboiu cu toate năcazurile și urmările lui grozave, ne răsare în minte gândul, că și deastădată Părintele nostru cel ceresc trebue că pentru păcatele și greșalele noastre ne-a certat și pedepsit atât de greu.

Căci scrutând mai de aproape vieața și faptele creștinilor din zilele noastre trebue să recunoaștem că mulți, ba foarte mulți s'au întors de către Dumnezeu și Biserica Lui, i-au uitat poruncile și bunele îndemnuri și s'au dedat la fapte rele și potrivnice învățăturilor creștine. Mulți creștini au scos din sufletul lor iubirea creștinească, care îi îndemnà să se ajutoreze împrumutat și, în loc să se iubească ca frații, se îndușmăneau unii pe alții și căutau numai să-și strice unii altora.

Gândiți-vă câte păcate se îngrămădiseră și numai între oamenii din satele noastre. Cum unii își risipeau averea și câștigul lor, își stricau sănătatea petrecând în beții și în petreceri, cum unii cuprinși de mânie și răsbunare purtau procese pierzându-și timpul și averea pe la judecăți, cum se răspândise luxul, adecă podoabele în haine și îmbrăcăminte mai ales între femei și fete, cum mulți părinți nu se străduiau să-și crească

copii în frica lui Dumnezeu, cum copii rău crescuţi nu mai ascultau de părinţi, nu cinsteau pe cei bătrâni şi încă de mici se dedau la fapte rele; cum a întrat pizma şi s'au răspândit clevetirile între oameni; cum nu se sfiau să facă jurăminte strâmbe şi ucigătoare de suflet, cum nu se ruşinau dela fapte de desfrânare trupească, cum unii trăiau în nelegiuiri nesocotind bunele orândueli a legii şi credinţei noastre creştineşti, cum suduiau unii până şi pe bunul Dumnezeu şi toate cele sfinte, cum alţii erau cuprinşi de multe alte păcate şi patimi.

Iar mai presus de toate cum toţi oamenii erau stăpâniţi într'o măsură mai mare ori mai mică nu de duhul iubirei, al iertării şi al păcei dintre olaltă, ci de mănie şi ură, de simţămintele pismei şi duşmăniei şi de pornirea celei mai sălbatice pofte de răzbunare.

Omenimea întreagă ajunsese acolo încât se puteà zice cu dreptul Iov, că: «Dumnezeu tună cu tunetul Său grozav şi oamenii totuşi nu-L cunosc»

Deci cum să nu ne ajungă mănia şi bătaia lui Dumnezeu? Ba pentru cei răi i-au ajuns şi pe cei buni!

A trebuit să vină bubuitul tunurilor ca să trezească pe oameni din amorţeala păcatelor în care petreceau. A trebuit să ne certe Dumnezeu aspru, ca să ne întoarcem la Dânsul.

II.

Iubiţi Creştini! Intre milioanele de pe câmpurile de luptă sunt sute şi mii de fraţi de ai nostri, cari stau în ploaia de gloanţe şi în bătaia tunurilor, iar în noi cei de acasă tremură inima pentru vieaţa lor şi pentru nesiguranţa zilei de mâne, căci aproape nu este casă, din care să nu fie dus în tabără tata ori feciorul, ori vre-o rudenie mai apropiată ori mai îndepărtată.

Câte inimi îngrijorate suspină, căci despre cei iubiţi ai lor, duşi pe câmpul de luptă, de săptămâni, ba de luni întregi n'au primit nici o ştire. Câte şiroaie de lacrămi s'au vărsat pentru cei bolnavi şi pentru cei răniţi de prin spitale, dar încă pentru cei căzuţi pe câmpul de luptă, cari nu se vor mai întoarce acasă.

Câţi oameni şi câte familii sunt astăzi, cărora le lipseşte pânea cea de toate zilele, cari n'au cu ce se îmbrăcă şi n'au adăpost, unde să-şi plece capul.

Care este omul care în aceste zile grele, în acest timp rău să nu simțească durere văzând zeci și sute de mii de ostași răniți și schilavi și tot atâția uciși de arme și de boli grele; văzând părinți suspinând după fii lor, văzând văduve îndurerate și orfani lipsiți de ocrotirea tatălui lor, iar unde din întâmplare nu-i mamă, cum unii au ajuns copii ai nimănui; văzând câmpurile nimicite, sate și orașe pustiite și alte multe rane dureroase și urmări rele ale răsboiului? Ți se sfâșie inima de durere văzând mulțimea sarcinelor pline de suferințe, ce apasă azi vieața oamenilor.

Unde este acum creștinul, carele văzând certarea lui Dumnezeu să nu simțească durere pentru lipsele, mizeriile și suferințele de tot felul, câte le-a adus răsboiul asupra capului nostru și asupra iubiților noștri, și care să nu se gândească și să nu zică în inima sa astfel: «Și eu cu păcatele mele am mărit răul din lume și am făcut să vină asupra capetelor noastre aceasta judecată, dar Doamne nu ne părăsì, căci de aici înainte am să-mi schimb vieața și să mi-o îndrept după voia Ta cea sfântă».

BCU Cluj / Central University Library Cluj

III.

Fără îndoială răsboiul este un mare rău, dar e un rău, care nu se poate înlăturà pe câtă vreme rămâne păcatul în inimile oamenilor, deci trebue să-l suportăm cu răbdare, cum dreptul Iov a suportat toate nenorocirile cari au venit asupra lui, fără să-și peardă credința în Dumnezeu. Iar ca să biruim poverile și năcazurile ce cad asupra noastră, să învingem grijile și amarul ce ne apasă inimele noastre, ni se cere și nouă o neclătită credință, răbdare și tărie de suflet, ne trebue deplină încredere și nestrămutată nădejde în bunul Dumnezeu.

In vremuri ca cele de azi nici unul dintre noi să nu fie mic la suflet și slab de înger, ci fiecare să aibă o neclătită nădejde în Dumnezeu, zicând înpreună cu psalmistul: «Bine este a nădăjduì spre Domnul» și «Domnul este luminarea mea și Mântuitorul meu, de cine mă voiu teme, Domnul este scutitorul vieții mele, de cine mă voiu înfricoșà».

Să credem cu toții, că ochii Domnului sunt peste tot pământul, că mâna lui Dumnezeu cârmuește totul, că inima lui

Dumnezeu chiverniseşte toate spre binele oamenilor. Că fără voia Lui nimic în lume nu se întâmplă, că nici o puşcătură nu se sloboade fără cunoştinţa şi încuviinţarea lui Dumnezeu, chiar nici crinii câmpului şi paserile cerului nu cad pe pământ fără ştirea Tatălui ceresc, cu atât mai mult se îngrijeşte el de om, că fără voia Lui nici un fir de păr din capul său nu cade Dumnezeu îndreaptă paşii omului, îl sărăceşte şi-l îmbogăţeşte, îl smereşte şi-l înalţă.

*

In cursul acestui răsboiu s'a întâmplat, iubiţi creştini, că i-a sosit la o femee vestea, că i-a căzut bărbatul în luptă. In desperarea ei s'a sinucis, iar la o lună soseşte acasă bărbatul crezut mort, teafăr şi sănătos, dar şi-a găsit casa pustie. — Vedeţi unde te poate duce lipsa de încredere şi răbdare!

Deci nici pe o clipă nu vă perdeţi nădejdea de mai bine. Lăpădaţi-vă toată neîncrederea şi îngrijorarea, căci cu ele păcătuiţi numai împotriva lui Dumnezeu. Alungaţi din inima voastră toată grija şi descurajarea şi vă întăriţi sufletul vostru cu nădejdea şi încrederea în Dumnezeu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

IV.

In aceste zile grele, în mijlocul multelor griji şi năcazuri, nimic nu este de mai mare folos pentru suflet şi mai plăcut lui Dumnezeu, decât rugăciunea. Să îndreptăm deci rugăciuni fierbinţi din adâncul sufletului nostru cuprins de pocăinţă cătră Părintele cel ceresc, ca, deşi lucruri vrednice de pedepsire am făcut şi dreapta Lui judecată ne-a ajuns, totuşi în nemărginita Lui bunătate să ne ierte şi să-şi întoarcă mânia Sa cea cu dreptate venită asupra noastră şi iarăşi să ne arete ziua milostivirii Sale şi să ne trimită pe pământ liniştea şi pacea mult dorită şi bunăvoirea şi înţelegerea între oameni.

Să plecăm ghenunchii nostri la închinare, să ridicăm şi împreunăm mânile noastre spre rugăciune, zicând: Doamne Dumnezeul nostru nu-Ţi întoarce faţa Ta dela noi în aceste vremuri grele, ci cu darul Tău cel sfânt ne întăreşte credinţa, sporeşte-ne nădejdea, umple-ne inimele cu simţământul încrederii şi al iubirii faţă de Tine şi faţă de legea Ta, ca să ne slobozim din robia patimilor noastre, să ne curăţim sufletele de tot ce

este rău într'ânsele. Nu ne lăpădà până în sfârşit pe noi ceice ţi-am greşit Ţie mult şi nu depărtà mila şi îndurările Tale dela noi, ci ca cela ce eşti adâncul îndurărilor şi noianul milostivirii, primeşte rugăciunile noastre şi ne mântueşte pe noi de mănia şi nevoia ce ne-a cuprins, ca celace eşti Insu-ţi lesne iertător şi mult milostiv.

Astfel să ne rugăm iubiţi creştini cu toţii şi unii şi alţii, căci astfel de rugăciuni vor fi însoţite de binecuvântarea lui Dumnezeu şi din ele se va revărsà dar şi putere în inimele noastre.

Voi părinţi, tu tată şi mamă, rugaţi-vă pentru fiul vostru, tu soţie roagă-te pentru soţul tău, voi copilaşi rugaţi-vă pentru tatăl vostru, voi surori rugaţi-vă pentru fraţii vostri, rugaţi-vă şi pentru verii, cumnaţii, nepoţii, rudeniile voastre, precum şi pentru prietenii, vecinii şi cunoscuţii voştri şi pentru toţi cei duşi în răsboiu, ca atotputernicul Dumnezeu să le uşureze greutăţile şi năcazurile fără de număr, să-i ferească de gloanţele duşmane, să-i ocrotească şi păzească sănătoşi, iar întrucât au fost răniţi, ca Dumnezeu să le aline durerile, să le vindece ranele, să le redeà scumpa sănătate, ca neschilăviţi să se poată reîntoarce în mijlocul nostru, cari cu toată căldura iubirei şi a inimei noastre îi dorim şi îi aşteptăm. Iar pentru cei răposaţi în răsboiu, cari nu se vor mai întoarce la vetrele lor, să vă rugaţi ca jertfele tuturora să le primească Părintele cel ceresc, să aşeze sufletele lor în loc de odihnă şi cu drepţii să-i numere.

Rugaţivă zi de zi pentru iubiţii vostri, puneţi vieaţa lor în mânile lui Dumnezeu şi sufletele lor în inima Lui. Căci şi ostaşii duşi în bătaie, în tranşee şi pe câmpurile de luptă, precum şi cei din spitale se roagă în fiecare zi şi înainte de începerea fiecărei lupte pentru ei înşişi şi pentru cei iubiţi ai lor rămaşi acasă. Gândurile lor le trimit de atâteaori la noi, chiar şi în clipele din urmă, când sângele curge şiroiu din rana lor deschisă şi sărmanii creştini îşi încheie zilele pe pământ străin, ei se roagă pentru cei scumpi ai lor de-acasă, pe cari îi încredinţează purtării de grije a lui Dumnezeu.

Deci încă odată zic cu toţii să ne plecăm ghenunchii spre închinare, căci celce nici în zile atât de grele şi pline de încercare ca cele de acum nu-şi împreună mânile la rugăciune,

BCU Cluj / Central University Library Cluj

acela nu ştie că trăeşte. nici pe ce vremuri trăeşte. Acela care astăzi nu se roagă cu mai multă pătrundere şi evlavie ca altădată, acela păcătueşte împotriva sufletului său şi împotriva lui Dumnezeu. Dupăce aproape nu este familie, din care să nu fie dus cineva în răsboiu, toată casa să facă rugăciuni pentru ei şi pentru sănătoasa lor reîntoarcere, până si copii nevinovaţi să se roage, căci sufletul lor fiind nevinovat, rugăciunea lor va aflà mai multă ascultare la Dumnezeu.

V.

Iar ca rugăciunile noastre să fie bine primite şi să ne aducă într'adevăr folos, ca ele să străbată ceriul şi pământul şi să ajungă la inima lui Dumnezeu, trebue să le facem cu suflete curate, lăpădând păcatele şi patimile, cari ne-au ţinut în robie până acum, şi să ducem o vieaţă curat creştinească împodobită cu adevăratele virtuţi ale creştinului.

Ca să putem ajunge la aceasta, se recere ca mai întâiu să ne ispitim bine vieaţa noastră, să vedem ce cuprinde ea, şi dacă vom găsi în ea lucruri nefolositoare, pe acestea să le scoatem afară şi să ne întocmim toate gândurile, toate simţămintele, toate vorbele şi faptele noastre după voia lui Dumnezeu. Să lăpădăm toate greşelile şi obiceiurile rele, să scoatem din inimele noastre toată răutatea, tot gândul necurat, toate sentimentele vrajbei, urei şi a dorului de răzbunare şi de nimicire a deaproapelui, iar în locul lor să facem să strălucească virtutea iubirei frăţeşti şi ajutorării împrumutate, să predispunem inimele noastre pentru milă, iertare şi iubire şi pentru toate virtuţile duhului creştinesc, să facem ca între noi să stăpânească liniştea şi iubirea deaproapelui şi pacea.

Dumnezeu a zidit doar pe om după chipul său şi l-a lăsat să ajungă la o tot mai mare asemănare cu Făcătorul său. Ne-a lăsat să ajungem oameni deplini, cari iubesc binele şi urăsc râul, oameni tari în credinţă, oameni, cari îşi îndeplinesc datorinţele şi îşi păstrează sufletul curat, creştini adevăraţi, legaţi cu inima de Hristos, în vieaţa cărora se oglindeşte mărirea lui Dumnezeu.

Iată scopul adevărat, iată chemarea creştinească şi rostul drept al vieţii noastre!

BIBLIOTECA MUZEULUI ARDELEAN ERDÉLYI MÚZEUM KÖNYVTÁRA

Să facem deci dreaptă întrebuinţare de toate darurile, ce ni le-a dat Dumnezeu, să împlinim voia Lui, să ne umplem sufletul cu puterea Lui şi să ne pătrundem de duhul Lui.

*

Dela începutul războiului şi până astăzi s'a observat şi constatat pretutindenea între creştini, iubiţilor, că războiul acesta cu multele lui suferinţe într'o măsură oarecare a făcut pe toţi mai buni, mai milostivi şi mai creştini; oamenii simţesc durere unii pentru alţii şi sunt gata de a întinde mână de ajutor celorce trăiesc în suferinţe şi în lipsuri şi cu mult mai uşor îşi iartă unul altuia păcatele. Toate acestea ce dovedesc? Dovedesc aceea, că biata inimă omenească nu e făcută pentru pizmă şi răutate, ci e făcută pentru dragoste şi bunătate.

Dar am şi o rugare cătră voi toţi: Să nu fie trecătoare această înbunătăţire, această nobilitare a inimei voastre. Să grijiţi ca aceste semne de dragoste frăţească să nu fie numai ca nişte scântei, pe cari numai ciocanul războiului le-a făcut să sară din peatra unor inimi învârtoşate ale creştinilor, iar dupăce va fi trecut războiul să se întoarcă fiecare la obiceiurile rele de mai înainte.

Să făgăduiţi cu toţii, că nu de azi pe mâne, ci cu statornicie veţi scoate din inima voastră toată răutatea, pizma, ura ca să poată cuprinde loc larg în ea cea mai curată iubire faţă deaproapele şi faţă de cei în năcazuri şi strâmtorări, ca astfel să putem împlinì în aceste zile amare în măsură cât mai mare porunca ap. Pavel din ep. cătră Galateni: «Să facem cât mai mult bine la toţi şi mai vârtos la cei de o lege cu noi».

Multele năcazuri, în cari a aruncat războiul pe mulţi, ne îmbie tuturor destule prilejiuri de a face bine deaproapelui nostru. Câte ocazii de a face bine, dând unuia o haină, altuia o bucătură de pâne, altuia un ban şi din toate câte nouă ne-a dăruit Dumnezeu! Ni se cer numai ochi deschişi, cari văd năcazurile şi lipsurile, ni se cer urechi deschise, cari aud suspinurile şi vaetele, se cer inimi simţitoare, cari pot fi cuprinse de milă. Iar văzând şi auzind multele lipsuri şi năcazuri ale oamenilor inimă de peatră să ai, o creştine, şi totuşi trebue să te gândeşti, pe cari din acestea pot să le alin eu. Şi milă adevărată

are numai acela, care simte durere pentru durerea altora şi simţindu-se apăsat de sarcina altuia, e totdeauna gata de ajutor.

Fie-vă deci milă de toţi cei săraci şi năcăjiţi, ajutaţi pe cei lipsiţi şi neputincioşi, ştergeţi câte o lacrimă din ochii celorce sufer, căci nu e nimic mai nobil şi mai frumos pe lume, decât când cei puternici sar în ajutorul celor slabi. Inţeleptul Solomon zice: «Cine ajutoră şi milueşte pe cei săraci şi lipsiţi, acela dă împrumut lui Dumnezeu».

Sfătuiţi şi îndrumaţi pe sărmanele văduve rămase fără cap şi sfat la casă. Ocrotiţi şi luaţi sub scutul vostru bieţii copii orfani, căci ei sunt avizaţi la învăţătura şi sprijinul altora.

*

Cu un cuvânt prin toate faptele noastre, prin întreagă vieaţa noastră trebue să dovedim, că suntem oameni credincioşi, tari şi neclătiţi în credinţă şi dragoste faţă de Dumnezeu şi deaproapele nostru. Să arătăm că nu numai ne numim creştini, ci şi suntem creştini, că suntem fiii Tatălui celui ceresc şi urmaşi ai Domnului nostru Iisus Christos.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*

După aceste învăţături creştineşti, sfaturi şi îndemnuri încheiu cuvântarea mea, rugând pe bunul şi milostivul Dumnezeu, ca să pună capăt cât mai curând acestui nefericit răsboiu şi să ne întoarcă acasă de pe câmpurile de luptă pe iubiţii nostri ostaşi, în pace şi sănătoşi, Amin.

Ioan Handa
preot.

Pilde şi asemănări.

Legea şi evanghelia. Câţiva oameni lucrau să spargă nişte stânci. Dupăce au pus praful, au dat semnal tuturor de prin prejur ca să se depărteze dela acel loc primejdios, — apoi au aprins fitilul.

Spre marea lor spaimă au văzut, cum un copilaş, care se jucà în apropiere, alergà drept spre locul cu primejdia. Puternicii bărbaţi au început să strige cât îi luà gura: «înapoi! înapoi!» — dar copilaşul alergă cu atât mai repede înainte. Lucrătorii strigau într'una «înapoi! înapoi!» — dar strigătul lor nu folosià nimic.

Mama copilului, făcută atentă prin acest strigăt asupra primejdiei, se lăsă deodată în genunchi, deschise braţele, făcù faţă zimbitoare şi chemă pe copil «vino puiul mamei! vină tu la mama!» Copilaşul deodată se oprì, se întoarce şi aleargă drept în braţele mamei sale, scăpând astfel de primejdie.

Ceeace n'a fost în stare să facă strigătul puternicilor lucrători, a făcut glasul blând şi dulce al mamei. Strigătul bărbaţilor a fost aspru ca porunca legii, care spune: «Să faci!» ori «Să nu faci aceasta!» Glasul mamei a fost ca chemarea plină de iubire a evangheliei: «Veniţi! Veniţi la Domnul Hristos!» (Spurgeon).

*

Cum poţi ajunge fericit? In vremea veche trăià un împărat vestit, care aveà bogăţii multe şi se bucurà de mare cinste înaintea lumii, dar cu toate acestea nu se simţià fericit. Auzind că în împărăţia lui se găseşte un om care cunoaşte calea spre fericire, pornì la drum ca să-l caute. După o pribegire oarecare împăratul găsì pe acel om tocmai locuind într'o colibă la piciorul unui munte stâncos. «Părinte» — zise împăratul, căci omul care stăteà înaintea lui erà un călugăr cărunt — «am venit să-mi descoperi taina aceasta: cum poate ajunge omul fericit?»

Bătrânul călugăr se ridică în picioare şi-i făcù semn împăratului să-l urmeze. I-l conduse apoi pe un potec îngust şi pieziş, până la baza unei stânci, care se ridicà ca un părete drept în sus. Arătând spre vârful stâncii, zise: «Spune-mi, înălţate împărate, de ce şi-a făcut vulturul acela cuibul tocmai colo în vârful acestei stânci prăpăstioase?» — «Fără îndoială» — răspunse împăratul — «de aceea şi l-a făcut acolo, ca să-l scape de orice primejdie».

«Ai ghicit» — îi zise călugărul, — «dar urmează şi Inălţia Ta pilda vulturului şi-ţi zideşte casa sufletului atât de aproape de Dumnezeu, ca să nu poată fi primejduită şi dărâmată de nici unul din relele lumii acesteia. Atunci se va sălăşluì pacea şi bucuria în casa sufletului Inălţiei Tale».

*

Ecoul. Un copil se jucà în apropierea unei păduri, care aveà un puternic ecou. «Uhă!» strigă copilul. «Uhă!» a fost răspunsul. «Cine eşti tu?» întrebă copilul. «Cine eşti tu?» fù răspunsul.

Copilul crezù că vreun prietin de-al său s'a ascuns în pădure şi acum îl îngână ca să-şi bată joc de dânsul.

«Vino afară de acolo!» strigă copilul. «Afară de acolo!» fù răsunetul. Infuriat strigă iarăş copilul: «De nu taci, am să te bat!» — dar primì răspunsul: «am să te bat!»

Plin de mânie copilul alergă acasă şi spuse mamei sale că în pădure e ascuns un copil care-l îngână şi care l-a ameninţat chiar cu bătaie. Dar înţeleapta sa mamă a înţeles numai decât, că nu e altceva decât ecoul pădurii, apoi zimbind îi zise copilaşului: du-te, dragul mamei, la locul unde ai fost adineaori şi strigă odată: «Te iubesc!», apoi fii atent, ce răspuns vei primì.

Copilul aleargă repede şi strigă din acelaş loc: «Te iubesc!» — «Te iubesc»! fù răspunsul ce i-l dădù pădurea.

Intâmplarea aceasta conţine o învăţătură frumoasă. Dacă stăm înaintea oglinzii şi ne strâmbăm faţa, imaginea din oglindă va redà strâmbăturile feţii noastre. Dacă privim în oglindă cu faţa prietenoasă, prietenoasă va fi şi imaginea care ne priveşte din oglindă. Astfel şi purtarea oamenilor cu cari trăim împreună adeseori este numai un răsunet al propriei noastre purtări faţă de dânşii.

*

Fie voia ta! La un celebru predicator s'a prezentat într'o zi un prieten al său şi-i zise: «Poţi tu predicà mereu despre nădejdea şi încrederea în Dumnezeu, căci pe mine tot mai puţin mă vei convinge. Mie toate-mi merg dea'ntoarsele: dorinţele nu mi se împlinesc, nădejdile mi se risipesc şi planurile mi se prăbuşesc».

«Scumpe amice, *a ta* este vina» — îi zise predicatorul.

«Cum, a mea să fie vina?»

«Iată cum! De ce te rogi tu în fiecare zi aşa: «Fie voia *ta*» şi nu te rogi mai vârtos: «Fie voia *mea*»? Câtă vreme te rogi să fie voia lui Dumnezeu, atâta vreme trebuie să primeşti cu pace cele se ţi se întâmplă după rugăciunea ta.»

Un bărbat ca proorocul David, care a ajuns în situaţii cu cu mult mai grele decât noi, zice totuş: «Incredinţează Domnului calea ta şi nădăjdueşte întru dânsul şi el va face. Va scoate ca lumina dreptatea ta şi judecata ta ca miază-ziua. Supune-te

Domnului şi-l roagă pe dânsul». Dar noi trebuie să ne apropiem de Domnul, să-i descoperim Lui necazurile şi dorinţele noastre şi să nu ne pierdem încrederea în ajutorul Lui. Nu înzadar a zis Dumnezeu: «Căutaţi-mă, şi veţi fi vii!» (Amos, 5, 4). Ajutorul său e aproape de aceia, cari i-l caută. Celce s'a apropiat cu inima de crucea lui Hristos, acela ştie biruì grijile şi strâmtorările.

*

Te rogi tu? Spurgeon ne spune într'una din scrierile sale următoarele:

Intr'o capelă de munte din Italia, între alte zugrăveli am văzut un tablou, care mi-a dat mult de gândit. Tabloul acesta ne înfăţişà un plugar, care pe un moment lăsase plugul din mână, se făcù la o parte, îngenunchie şi se rugă. In decursul rugăciunii priveşte în sus şi i se pare că ceriul e deschis. Intr'acea, ca să nu rămâie cu lucrul în urmă, un înger prinse plugul şi ară în locul plugarului ocupat cu rugăciunea.

Tabloul acesta are un adânc înţeles. El vrea să ne înveţe, că timpul pe care l-am petrecut în rugăciune, nu e timp pierdut pentru noi. Rugăciunea e un izvor de putere, care face ca lucrul nostru să sporească. E adevărată vorba, că cine să ştie rugà bine, acela ştie şi muncì bine. Peste lucrul săvârşit în duhul rugăciunii se pogoară darul lui Dumnezeu.

*

O predică scurtă. Un predicator a fost rugat să ţină o predică foarte scurtă despre milostenie, căci se făceà o colectă în favorul săracilor. Predicatorul se urcă pe amvon şi cuvântă aşa: «In cartea Pildelor lui Solomon cap. 19, stih 17 se spune aşa: celce milueşte pe sărac, *dă împrumut lui Dumnezeu* şi după darea lui se va răsplătì lui. Predica mea e aceasta: Dacă vă mulţumiţi cu *această chezăşie*, atunci daţi din banii voştri şi pe seama săracilor». *N. B.*

Mişcarea literară.

Dr. P. Barbu: **Şcoala modernă şi religiunea la noi.** *Caransebeş 1916.*

«Răsboiul de azi e cumpăna, în care vremurile au aruncat omenimea pentru a cântări vrednicia neamurilor. «E vântură-toarea, care va alege grâul din pleavă. Indiferent, că din punctul de vedere moral — îl admitem sau nu, el există. Dar ca orice rău, îşi are şi partea sa bună.

«*Furtunile curăţă atmosfera.*

Acest foc, prin care ne «lămurim» trebuie să fie o şcoală pentru celce caută, ca din «cele trecute şi prezente vremi să pătrundă cele viitoare» iar viitorul unui neam — în mare parte — e în mâna dascălului şi a preotului, cari sădesc sămânţa sfântă a învăţăturii şi a *luminii* în sufletele generaţiilor. Ei sânt chemaţi, să le armonizeze sufletul pentru sublimul concert al vieţii, să crească societăţii *oameni întregi*, nu păpuşi artificiale; ştejari, în stare se dea piept cu viforul vremurilor, nu trestii, cari se îndoaie la cea mai slabă adiere de vânt.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Aluatul plămădit de ei în sufletul tinerelor mlădiţe «va dospi toată frământătura vieţii». Şi repetăm, deoarece viitorul nostru atârnă, în mare parte, dela formarea unei puternice falange de învăţători şi preoţi — problemele pedagogice câştigă o importanţă capitală.

Acestui teren îi aparţine broşura, despre care avem câteva cuvinte.

Pornind dela incontestabilul adevăr, că şcoala are să ne dea oameni civilizaţi şi «de omenie» — caractere integre, Dl Barbu îi dă Religiunei locul, ce-i compete, punându-o în centrul învăţământului şi dând înţelepte îndigitări cu privire la predarea acestui obiect în şcoalele elementare.

Cuprinsul cărţii îl formează expunerea sumară şi concisă a principiilor didactice Herbart-Zilleriane, pe cari le primeşte şi autorul acesteia, nu însă fără o anumită rezervă şi un cumpătat criticism. Esenţa acestor norme — adoptate în timpul mai nou şi în şcoalele noastre — o concentrează cele trei principii fundamentale:

1. «Principiul treptelor culturale-istorice». 2. «Principiul concentraţiunii» şi 3. «Principiul treptelor formale».

După lămurirea şi aplicarea lor teoretică la propunerea religiunii, autorul ne zugrăveşte un scurt tablou istoric al reformei învăţământului religionar în şcoala românească, concentrând, pe câteva pagini, şi părerile Domniei Sale privitoare la această importantă chestiune.

Instructiva broşură, scrisă cu priceperea unui profesor versat în materie pedagogică — o recomandăm cu toată căldura învăţătorilor, pe cari îi priveşte, mai ales.

1. *Preotul N. Runceanu:* **Drumul crucii.**

2. *E. Lengereau:* **Povestire de Paşti.** (Trad. de *preot. N. Runceanu*) Bucureşti.

Imbogăţirea literaturei religioase la noi e un fapt cu atât mai îmbucurător, cu cât numărul celorce asfixiază atmosfera morală a societăţii cu arta lor de tarabă — sfidând cele mai elementare legi de bunăcuviinţă — creşte şi el într'un mod înspăimântător. Gândiţi-vă, câte creaturi ale unor creeri scălciaţi şi a unei fantazii descăierate, câte fascicole otrăvitoare n'ar fi vrednice de vechiul «Index librorum prohibitorum».

Pentru a paraliză efectul dezastruos al acestor pamflete, o literatură cu teze religioase morale se impune, chiar impotriva esteticianilor cu faimoasa lor «artă pentru artă».

Preotul N. Runceanu în «Drumul crucii», Ernest Lengereau în «Povestire de Paşti» ne dă o astfel de literatură.

Două cărţi, cari ne lămuresc aceeaşi problemă şi substratul cărora îl formează aceeaş eternă povaţă a Mântuitorului: «Celce voieşte să vină după mine, să-şi ia crucea sa şi să-mi urmeze». Celce voieşte să păşiască «pe urmele lui Hristos» să se lapede de toată patima, să-şi răstignească păcatele şi să se încingă cu platoşa dreptăţii şi a iubirii.

«Să-şi ia crucea sa»... crucea suferinţelor, pe cari să le îndure nu cârtind împotriva lui Dumnezeu, ci cu răbdare, credinţă neclintită şi nădejde, căci «nădejdea nu ruşinează».

Expunerea acestor învăţături de altfel nu fascinează, decât doar prin măreţia subiectului, fiind cam lipsită de duhul plin de vieaţă al Scripturii. Scăderea se referă mai ales la prima carte, în al cărei limbaj e prea puţină poezie. Când e vorba

BCU Cluj / Central University Library Cluj

însă de tălcuirea slovelor biblice autorul e —-acasă. Şi într'adevăr partea practică îi împrumută «cărţii» *o valoare.*

«Povestirea de Paşti», privită mai ales din punctul de vedere al metodei, după care rezoalvă problema, e mai norocoasă. Subiectul, conţinând şi elemente poetice devine mai interesant, iar expunerea destul de vioaie îţi stăpâneşte atenţiunea şi interesul.

Cetitorul nu-şi va pierde vremea — ispitind aceste două cărţi cu întăritoare sfaturi de vieaţă creştinească.

*

Ioan Popa (Romanescu): **Un capitol din monografia Săliştei.** Sibiiu 1915. E rodul muncii unui om, care înţelege rostul zilelor, prin cari trecem. Suntem vrednici de o soarte mai bună; iar pentru a o câştigà, vom aveà lipsă de *documentele vremii.* Să le adunăm cu conştienţiozitate, pentruca nici un strop de sânge românesc să nu se verse în zadar pe câmpurile de luptă. *Noi* suntem responsabili, dacă ziua de mâne va fi şi sărbătoarea triumfului *nostru.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Iată pentruce se cade să tăiem la răboj, cu laudă, paginile părintelui I. Popa. Săliştea şi-a dat scumpul şi bogatul său tribut pe altarul patriei — sperăm, că va fi o jertfă şi pe al *neamului.* Tabloul acestui tribut ni-l înfăţişează broşura, despre care vorbim. Însufleţirea, cu care a construit autorul acest fragment de monografie, eradiază din fiecare cuvânt, iar aşezata limbă românească, în care vrednicul preot şi-a turnat prisosul sufletului său, e aproape inesceptionabilă. Valoarea broşurei e îndoită: cea literară creşte cu valoarea unui *document istoric.* ...Şi câte «Sălişti» numai are sărmanul — nostru — Ardeal!

N. Colan.

*

Simeon arhiepiscopul Tesalonicului: **Izvoarele biblice ale simbolului credinţei.** Bucureşti 1916, pag. 30. P. S. Sa arhiereul *Meletie* reeditează în această broşură una din scrierile lui Simion Tesaloniceanul (secl. XV), cari şi în textul grecesc au văzut lumina tiparului pentru prima dată în tipografia mănăstiririi Cetăţuia de lângă Iaşi (1683), apoi au fost traduse în româneşte şi tipărite în două rânduri (la 1765 şi 1863).

CRONICA.

Articolul prim din acest fascicol al revistei noastre ni l-a încredinţat spre publicare un bărbat cu multă iubire de biserică şi care s'a cugetat serios la măsurile prin cari se poate asigurà progresul ei. Problema pe care o discută e de o importanţă vitală pentru biserica noastră, — de aceea, oricine ar aveà de spus un cuvânt folositor în chestie, va găsì primire în coloanele acestei reviste.

*

† **Romul Furduiu.** In 22 Martie st. v. a trecut la cele veşnice parohul şi protopopul Câmpenilor, Romul Furduiu, un bărbat devotat binelui bisericii şi neamului. Timp de peste 30 de ani, cât a servit la altarul Domnului, s'a distins prin o muncă conştienţioasă în îndrumarea trebilor bisericeşti, şcolare şi naţionale a poporului nostru din munţii apuseni, pe care îl iubià şi de care erà iubit. In corporaţiunile noastre bisericeşti răposatul în Domnul aveà totdeauna o atitudine demnă, determinată de iubirea de înaintare şi de caracterul nobil, ce-l împodobià. Erà un reprezentant vrednic al bunului nostru popor din munţii apuseni. Dumnezeu să-l odihnească cu drepţii!

*

Sinoadele bisericei noastre în acest al doilea an de războiu s'au ţinut în toate trei eparhiile, începând cu Dumineca Tomii. Chestiunile discutate şi rezolvite se referesc la trebuinţele speciale ale singuraticilor eparhii, dar unele dintre ele se ridică la nivelul intereselor generale bisericeşti.

Sinodul arhidiecezan a fost deschis şi prezidat de I. P. C. Sa părintele arhimandrit *Dr. Ilarion Puşcariu*, care în vorbirea de deschidere făcând pomenire cu laudă de păstorirea răposatului arhiepiscop şi mitropolit Ioan, a dat expresie nădejdii, că «congresul nostru naţional-bisericesc, luminat de duhul sfânt va păşì cu trezvie şi sfinţenie la îndeplinirea celui mai însemnat act în constituţiunea bisericii noastre, care este: alegerea arhiepiscopului-mitropolit». Să dea Dumnezeu!

Acum când lipseşte păstorul din fruntea bisericei, cu drept cuvânt se aşteptà, ca reprezentanţii clerului şi ai poporului să arate o mai vie răspundere faţă de chestiunile bisericeşti, tratându-le cu temeinicia şi seriozitatea ce comportă. Nu putem spune că s'a procedat aşa, pentrucă în tot decursul sesiunei sinodale încheiate s'a manifestat o impacienţă nervoasă, nepotrivită într'o corporaţiune care prin luminile sale e chemată să fructifice vieaţa din sânul bisericei. Această stare a spiritelor aveà, ce e drept, explicare în evenimentele petrecute în biserică în timpul din urmă, totuş nu poate fi scuzată uşurinţa şi graba cu care au fost tratate şi cele mai de seamă obiecte supuse desbaterii.

Dintre concluzele sinodului amintim la locul prim pe cele privitoare la *orfelinat*. Rezultatul de până acum al colectei ce s'a făcut în favorul ajutorării orfanilor se ridică la frumoasa sumă de 520.000 coroane. Din această sumă şi din ofertele ce vor mai intrà, sinodul, la propunerea referentului comisiunei organizatoare, părintele asesor *Nicolae Ivan*, a decis să se înfiinţeze: «*Fondul orfelinatului bisericii ortodoxe române din Ungaria şi Tranzilvania*». S'au votat *statutele* orfelinatului şi s'au

luat hotărîri cu privire la inactivarea acestei mărețe instituțiuni caritative, la 1 Septemvrie anul curent.

Astfel s'au așezat temeliile unei opere chemate la vieață de cea mai mare poruncă a evangheliei: iubirea. Să nu uităm însă, că ea va prosperà numai dacă va fi ocrotită neîntrerupt de dragostea noastră milostivă și jertfitoare. Ceeace s'a făcut până acum pentru orfelinat merită laudă și recunoștință, — dar încă nu s'a făcut tot ce se poate și ce suntem datori să facem. In mitropolia noastră sunt încă multe parohii și mulți credincioși cu dare de mână, cari n'au contribuit pentru orfelinat. Prin urmare avem nădejdi, că fondul orfelinatului va sporì încă de aici înainte în mod considerabil. Ar trebuì să nu existe *nici un credincios* în biserica noastră, care să nu fi contribuit măcar cu ceva, fie cât de puțin, la ajutorarea orfanilor! Această deviză să o accepteze preoții noștri în propaganda ce o fac pentru orfelinat.

In numele comisiunei bisericești, referentul acesteia *Dr. N. Bălan*, a făcut următoarele propuneri, cari s'au primit:

Sinodul îndrumă Consistorul, ca:

1. să intervină la locurile competente pentru sporirea numărului *preoților militari*, cari să îngrijească de trebuințele sufletești ale credincioșilor bisericii noastre intrați la oaste;

2. să tipărească, cu litere latine, într'o ediție foarte ieftină, format de buzunar, *Noul Testament*, pentru a puteà fi răspândit;

3. să publice și distribue și în viitor *cărți religioase-morale*, reclamate atât de soldații dela front, de cei de prin spitaluri, cât și de credincioșii de acasă, — chiar și cu jertfe materiale din partea tipografiei arhidiecezane;

4. să dee instrucțiuni preoțimei cum să trateze în *predici* învățăturile religioase-morale, ținând cont de împrejurările și necesitățile vieții din timpul răsboiului de astăzi;

5. să îndrume preoțimea, ca să poarte grije de *tineretul* ieșit din școală, dar neintrat la oaste, precum și ca să dee mai multă atențiune păstoririi *femeilor;*

6. să îndrume preoțimea ca să lucreze pentru introducerea *mărturisirii și a cuminecării mai dese* la credincioșii bisericei noastre;

7. să dee încuviințarea, ca, unde va fi posibil și vor aflà de bine, preoții să țină *bisericile deschise* (mai ales la orașe dar și la sate) și în alte timpuri potrivite (d. ex. dimineața, când pleacă, și seara, când se întorc sătenii dela lucru), nu numai sub decursul serviciului divin, ca astfel bisericile să poată fi cercetate și peste zilele de săptămână din partea credincioșilor dornici de mângâiere și liniște sufletească;

8. să prezinte sinodului anual raport special despre propadanda ce o fac diferite *secte* printre credincioșii bisericei noastre;

9. să caute să exopereze din visteria țării *adaos de scumpete* pe seama preoțimei.

La aceste propuneri deputatul *Vasile Gan* a făcut întregirile, cari deasemenea s'au primit, ca:

1. comisiunea tipografiei să publice o *bibliotecă ieftină de propagandă religioasă* și 2. după răsboiu, Consistorul *să viziteze prin bărbați competenți toate comunele* din arhidieceză, ca să dee mângâiere sufletească credincioșilor și povețe bune în năcazurile lor.

Trebuințele preoțimei le-a luat în considerare tot părintele protopop V. Gan, care, pe baza unui memoriu bine

motivat al preoţilor din protopopiatul Lupşei, a formulat următoarele propuneri:

1. Edificarea de case parohiale, cu toate apartinenţele, după plan statorit de Consistorul arhidiecezan, este obligătoare în toate parohiile, unde până acum lipsesc aceste şi unde pe altă cale parohia nu poate acvirà locuinţă deplin corespunzătoare poziţiei sociale a preotului.

2. Este obligătoare asigurarea pe seama parohului cel puţin a unei jumătăţi de jugăr catastral de grădină pentru legume, pentru a preintimpinà cele mai arzătoare necesităţi ale traiului, dar şi pentru a da putinţa familiei parohului de a servì cu exemplu poporului în grădinărit.

3. Până la ridicarea locuinţelor parohiale, chiria pentru locuinţele închiriate au să o plătească cassele bisericeşti, ori apoi să se ceară dela guvern bani de cvartir pe seama preoţilor fără case parohiale.

4. Claca, simbriile preoţeşti şi toate prestaţiunile fixe ale parohienilor, cu caracter de salar regulat, cari se plătesc parohilor în natură şi cu lucrul, sunt a se preface în salar fix, plătit din cassele bisericeşti.

Toate aceste propuneri au fost date Consistorului spre studiare. Tot asemenea şi propunerea deputatului *Dr. Nicolae Comşa,* ca la fondul de pensiune al arhidiecezei să fie luat şi arhiepiscopul-mitropolit.

Chestiunea şcolară, despre care s'a prezentat sinodului raportul cel mai complet, a fost tratată mai sumar decât în anii trecuţi. Raportorul *Dr. I. Stroia* a relevat jertfele ce le-a adus corpul nostru învăţătoresc pentru apărarea patriei. S'a dat din nou mandat Consistorului ca să stăruească pentru înfiinţarea unei *pedagogii de fete* în Sibiiu. Cum şi în celealalte eparhii se lucrează în această direcţiune, ar fi bine ca să se ţină o *anchetă,* la care să participe mandatari ai tuturor Consistoriilor noastre; poate printr'o astfel de înţelegere şi împreună lucrare, instituţia proiectată, a cărei necesitate se va simţi tot mai mult, va puteà fi înfiinţată mai uşor.

S'a luat la cunoştinţă raportul despre greutăţile ce s'au ivit cu privire la isprăvirea zidirii gimnaziului din Brad, dar a fost amânată până la sesiunea sinodală viitoare neînţelegerea ivită cu privire la trecerea profesorilor dela acel gimnaziu, la fondul regnicolar de pensie.

S'au luat hotărîri pentru ridicarea nivelului examenelor de cvalificaţie preoţească.

S'a luat la cunoştinţă raportul Consistorului cu privire la testamentul răposatului nostru mitropolit şi i s'a dat mandat ca la viitoarea sesiune sinodală să prezinte litere fundaţionale în sensul dorinţei testatorului, care averea de 236.000 coroane a lăsat-o cu scopul ca să se înfiinţeze o *mănăstire de maice,* care să se ocupe cu creşterea fetelor.

Amintind şi darea de seamă despre unele îmbunătăţiri de ordin administrativ făcute la Tipografia şi librăria arhidiecezană, precum şi rapoartele despre administrarea unor fundaţiuni, am încrestat toate obiectele tratate în sesiunea trecută a sinodului arhidiecezan.

•

Sinodul eparhiei Aradului. P. S. Sa părintele episcop *Ioan* al Aradului, în cuvântarea cu care a deschis sinodul, pe lângă aprecierea activităţii mitropolitului Meţianu şi a arhimandritului Hamsea, a dat unele informaţiuni, de ordin administrativ, despre starea şcolilor, despre participarea învăţătorilor la răsboiu, despre averea bisericească

BCU Cluj / Central University Library Cluj

investită în realităţi în anul acesta mai puţin decât în anii trecuţi, despre suma dăruită de credincioşi pentru împodobirea bisericilor care face 22.364 cor. 24 fil. şi suma de 20.000 cor. adunată cu discul şi trimisă prefecţilor comitatensi, pentru a se distribuì familiilor avizate la ajutor în urma răsboiului.

Discuţii mai amănunţite s'au desfăşurat cu privire la înfiinţarea unei *pedagogii de fete* şi s'a decis ca această pedagogie să se înfiinţeze cerându-se ajutor — fără condiţii — dela stat. Acest punct de vedere l-a desvoltat deputatul *Vasile Goldiş*. Acelaş deputat a propus ca de data aceasta însuş sinodul să protesteze şi să ceară *abrogarea legii şcolare apponyiane*, care e piedecă în calea desvoltării culturale a poporului. Propunerea nu s'a primit în forma aceasta, ci s'a hotărît ca Consistorul eparhial să reînoiască protestul. De n'ar găsì urechi surde!

*

Sinodul eparhiei Caransebeşului. P. S. Sa părintele episcop *Miron* în vorbirea de deschidere a motivat de ce în anul trecut nu s'a putut ţineà sinodul eparhial, apoi a scos la iveală meritul bisericei de-a fi crescut în duhul ascultării faţă de tron pe ostaşii cari se disting în răsboiu; a arătat munca ce s'a depus pentru salvarea şcolilor, pentru revizia socotelilor bisericeşti, pentru curmarea deficitul dela fondul general al eparhiei, pentru mai buna aranjare a librăriei diecezane. Cu o deosebită mulţumire relevează meritul mecenatului *Dr. Petru Borlovan*, care a lăsat pe seama bisericei o avere de aproape 200.000 cor. P. S. Sa nu uită a amintì efectele ce le-a produs răsboiul asupra vieţii religioase a credincioşilor, cari «au început a trece mai des pragul bisericilor» şi s'a simţit pretutindenea o sete nestâmpărată după cărţi de rugăciuni şi lectură religioasă. «Zilnic am trimis cei dela cârma bisericii în toate părţile ce-am avut şi ce-am putut, atât din mijloacele proprii, cât şi dela Consistor; dar e regretabil, că nici biserica şi nici asociaţiunile noastre culturale n'au făcut cu un sistem bine stabilit totul ce se cereà în această cauză importantă». In fine şi-a exprimat dorinţa de-a se înfiinţà proiectatul fond de pensiune şi ajutorare a preoţimii.

Dintre toate chestiunile tratate în cele 5 şedinţe ale sinodului, mai mult a pasionat pe deputaţi verificarea mandatelor. Pentru a evità în viitor neînţelegerile, la propunerea P. S. Sale episcopului Consistorul a primit mandatul să compună un regulament de procedură la alegerea deputaţilor sinodali.

In chestia şcolară remarcăm hotărîrea de-a interveni la guvern în cauza dispensării învăţătorilor în măsură şi mai intensivă, ca cel puţin între împrejurările posibile să nu stagneze învăţământul primar. S'a exprimat dorinţa ca la librăria şi tipografia diecezană să se aplice specialişti, ca prin ridicarea acestea instituţiuni «să se desvoalte *gustul de cetit şi nivelul cultural al intelectualilor din eparhie*» şi să se dee avânt producţiei literare. Buna dorinţă sinodul a primit-o — spre conformare! S'a decretat necesitatea regulării definitive a salarului funcţionarilor consistoriali şi a profesorilor seminariali, iar deocamdată li s'a votat un adaus.

Adaug că, în lipsa unor dări de seamă amănunţite despre sinoadele din Arad şi Caransebeş, numai pe baza protocoalelor nu-ţi poţi face o icoană mai completă despre activitatea lor.

Cronicar.

*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Alte doue orfelinate româneşti. Unul e proectat de «*Uniunea femeilor române din Ungaria*», care încă înainte de răsboiu îşi înscrisese în program înfiinţarea acestei măreţe instituţiuni. Acum, în timpul suferinţelor răsboiului, s'a trezit îndemnul de-a păşi cu toată energia la realizarea vechiului gând bun. Comitetul «Uniunii» a lansat un inimos apel, în care se precizează astfel scopul proiectatului orfelinat: «Noi mamele române vom strânge la sânul nostru pe fiicele neamului nostru, fără deosebire de confesiune; le vom creşte nu numai cu hrana trupească, ci şi cu hrană sufletească, în frica lui Dumnezeu şi cu iubire de neam... orfelinele române vor afla scut şi îngrijire părintească în orfelinatul *Reuniunii de femeii române din Braşov*, unde vor învăţă gospodăria şi dibăcia frumoasei noastre industrii casnice».

Pentru a crea această «*Casă a milostivirii*», care va fi o completare necesară a orfelinatelor proiectate din partea bisericilor, comitetul «Uniunii» se mulţămeşte cu mici contribuiri anuale de câte 2 coroane 40 fileri adecă 20 fileri pe lună, care sumă să fie considerată drept dare a orfanilor. Femeia creştină dela începutul bisericei s'a dedicat operelor de caritate. Salutăm din inimă frumoasa iniţiativă a femeilor române, şi nu ne îndoim că prin entuziasmul şi stăruinţa ce le caracterisează, vor şti da întrupare hotărârei ce au luat.

Alt orfelinat românesc se va ridicà pe pământul frumoasei Bucovine, care în decursul acestui nenorocit răsboiu a avut să îndure în câteva rânduri furia cutropirilor necruţătoare. Iniţiativa a luat-o societatea «*Şcoala română*» din Suceava, vechea capitală a Moldovei şi falnica reşedinţă a lui Ştefan cel mare, dăruind un loc pentru ridicarea orfelinatului şi pornind colecta în toată ţara. La această mişcare s'au alăturat organele bisericei, în frunte cu I. P. S. Sa părintele mitropolit *Vladimir de Repta*, precum şi societăţile culturale ale fraţilor noştri de acolo. Dumnezeu să le ajute!

*

Mareşalul Mackensen şi mama sa. De curând a murit mama mareşalului german Mackensen, care trece drept unul dintre cei mai distinşi generali ai armatelor puterilor centrale. Cu ocazia aceasta a circulat prin ziare o scrisoare foarte caracteristică, pe care generalul a trimis-o în decursul răsboiului mamei sale. Reproducem din ea în traducere următoarele cuvinte: «Fiul tău a devenit acum mareşal, a ajuns deci la cea mai înaltă demnitate pe care o poate primì un soldat în cariera sa, şi a primit-o chiar în faţa duşmanului, adecă în mijlocul lucrului chemării sale. Bunul Dumnezeu a binecuvântat întru arătare alegerea carierei mele şi prin aceasta vieaţa mea. Cu mult peste meritele şi aşteptările mele m'a îngrămădit cu fericire, m'a ridicat treaptă după treaptă şi m'a făcut organ al biruinţelor, pe cari le-a hărăzit poporul nostru. Adeseori nici nu pot să-mi dau bine seama, că toate acestea sunt reale, şi de ce tocmai eu sunt acela, pe care l-a îngrămădit cu atâta fericire. Îi sunt dator cu o nemărginită mulţumită. Dar ce fericire este şi aceasta, scumpă mamă, că tu ai ajuns să vezi această înaintare şi acest succes al carierei fiului tău? Această extraordinară împrejurare îmi face bucuria mai intimă şi mai sfântă, căci într'ânsa eu privesc o de tot specială graţie a lui Dumnezeu şi rugăciunilor tale, scumpă mamă, le atribuiesc o mare parte din succesele, cari se leagă de numele meu. Câţi bărbaţi de etatea mea pot să mai scrie mamei lor! Cât de puţini au această fericire de-a fi numiţi «fiul meu» şi astfel a se simţi încă tineri!»